

ਐਤਵਾਰ, 15 ਫਰਵਰੀ, 2026

4 ਫਗਣ { ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ 557
ਬਿਕਰਮੀ 2082

ਜਿਲਦ/VOL. : 74

ਅੰਕ/NO. : 256

ਰੋਜ਼ਾਨਾ

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ

DAILY NAWAN ZAMANA • SUNDAY, 15 FEBRUARY, 2026

ਜਲੰਧਰ

‘ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ’ ਦੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ

ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ (ਰਿਸ਼ੇਪਸ਼ਨ)	0181-5097300
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਭਾਗ	0181-5097302
ਸਾਹਿਤ ਸੰਪਾਦਕ (ਐਤਵਾਰਤਾ)	0181-5097305
ਕੰਪਿਊਟਰ ਰੂਮ	0181-5097310
ਵੈੱਬ ਟੀ ਵੀ	0181-5133160

nawan zamana TV

ਕੀਮਤ/PRICE : 5.00 ਰੁਪਏ

Regd. No : L-4/Pb-JL-0023/2024-26, (R.N.I.)-00068/57

E-mail : nawanzamana@gmail.com

www.nawanzamana.in

ਸਵੇ : 8+6=14

ਕੇਂਦਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਰੇਲਵੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਆਰਥਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰੇਲਵੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਮਲਟੀ-ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਲਗਭਗ 18,509 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਆਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕਸਾਰਾ-ਮਨਮਾਡ, ਦਿੱਲੀ-ਅੰਬਾਲਾ ਅਤੇ ਬਲਾਹੀ-ਹੋਸਪੇਟ ਵਿਚਕਾਰ ਤੀਜੀ ਅਤੇ ਚੌਥੀ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਵਿਛਾਉਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਰੇਲਵੇ ਨੈੱਟਵਰਕ 389 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਦਿੱਲੀ, ਹਰਿਆਣਾ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ 12 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਕਦਮ ਨਾਲ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਆਵੇਗੀ, ਭੀੜ ਘਟੇਗੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰੇਲਵੇ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਵੇਂ

ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਰਾਹੀਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਪੀ ਐਮ-ਗਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਾਸਟਰ ਪਲਾਨ ਤਹਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਵਾਜਾਈ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਅਤੇ ਮਾਲ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਭੇਜ-ਭੇਜ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤ੍ਰਿਖੇਸ਼ਵਰ ਜਯੋਤਿਰਲਿੰਗ, ਮਾਤਾ ਵੈਸ਼ਨੋ ਦੇਵੀ, ਹੋਪੀ (ਯੂਨੈਸਕੋ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਰਾਸਤ ਸਥਾਨ) ਅਤੇ ਤੇਂਗਭਦਰਾ ਡੈਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਰੂਟ ਕੋਲਾ, ਸਟੀਲ, ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਖਾਦਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਭੇਜ-ਭੇਜ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ।

ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਡੰਗੇ ਬਣਨਗੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਢਾਲ : ਬੈਂਸ

ਸ਼੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ (ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦੀ)- ਹਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਲਕਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਰਿਆ ਨਜ਼ਦੀਕ ਵਸਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਰਸਾਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲਗਭਗ 52 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਡੰਗੇ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਜਲਦ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ੇਧੀ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ ਬਰਸਾਤਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਵਾਂ ਨਦੀ ਅਤੇ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਵਿੱਚੋਂ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਡੱਢੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਦਰਜਨਾਂ ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੜ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗੀ ਜਾਨੀ ਤੇ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵੀ ਲਗਭਗ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਡੰਗੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਚਾਅ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ

ਵਾਰ ਵੀ ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਕੁੱਲ 52 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਡੰਗਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਜਾਂ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ 1 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਦਸਗਰਾਈ ਅਤੇ ਮਹੇਨਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ 9 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਹਰਸਾਬਲਾ ਵਿੱਚ 2200 ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਡੰਗਾ, ਮਹਿੰਦਲੀ ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ 9 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 1800 ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਡੰਗਾ, ਅਗੰਮਪੁਰ ਵਿੱਚ 12 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 3200 ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਡੰਗਾ, ਪਿੰਡ ਬੁਰਜ ਵਿੱਚ 7 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 700 ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਡੰਗਾ, ਪਿੰਡ ਅਜੋਲੀ ਵਿੱਚ 3.5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 750 ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਡੰਗਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਲੋਧੀਪੁਰ ਵਿੱਚ 9 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ 2000 ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਡੰਗਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਡੰਗੇ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੁੱਲ 82 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਤਲਾ ਫੂਕ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ

ਅਮਲੋਹ-ਹਲਕਾ ਅਮਲੋਹ 'ਚ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਰਮਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯੁਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਗੇਟ ਅੱਗੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਧਾਇਕ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਰੀ ਬਤੌਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸੈਂਕੜੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ ਵਪਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਜੰਮ ਕੇ ਮੁਖਾਲਫ਼ਤ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਫੂਕ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ। ਵਿਧਾਇਕ ਬਤੌਰ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਸਖ਼ਤ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਬਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਕਟਾਰੀਆ ਨੇ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਇਬ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਸਿਰਫ਼ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਇਸ ਮੌਕੇ ਕਿਸਾਨੀ

ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਭਾਰਤ-ਅਮਰੀਕਾ ਵਪਾਰਕ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਧ-ਪਰੇਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦਾ ਡਟਵਾਂ ਵਿਰੋਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰਨੇ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਿਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਲਾਣਾ, ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਸ ਅਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਰਪੰਚਾਂ ਤੇ ਕੌਂਸਲਰਾਂ ਸਮੇਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਰਕਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਚਿਹਰਾ ਹੋਇਆ ਬੇਨਕਾਬ : ਧਾਲੀਵਾਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਗੁਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਕਾਲੂ ਦੇ ਬਣਾਲਾ ਵਿੱਚ ਕਬਿਤਾ ਤਰੰ 'ਤੇ ਹੋਰੇਇਨ ਲੈਂਦੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਐਸ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਤਿੱਖਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਿੰਦਿਆਂ 'ਆਪ' ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਖ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਕੀਰਤ ਕਾਲੂ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੇਧਾਵਾ ਦਾ ਕਰੀਬੀ ਸਾਥੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਵਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਹਰ ਗੱਲ 'ਤੇ ਲੋਕਚਰ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਫੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਚਿਹਰਾ ਨੰਗਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ। ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਾਹੇ ਕਈ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਛੋਟਾ, ਜੋ ਵੀ ਨਸ਼ਾ ਵੇਚੇਗਾ ਜਾਂ ਨਸ਼ਾ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬੰਦੇ ਨਾ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਜੁੜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ 24 ਸਾਲ ਸਜ਼ਾ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ : ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਫੈਡਰਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਵਾਰ ਜਸਟਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਨਾਕਾਮ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨਿਖਿਲ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ 24 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਗੁਨਾਹ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। 54 ਸਾਲਾ ਨਿਖਿਲ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੀ ਮੈਨਹਟਨ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰੀ

ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 24 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਸਮੀ ਐਲਾਨ 29 ਮਈ ਨੂੰ ਜੱਜ ਵਿਕਟਰ ਮਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਮੁਤਾਬਕ ਨਿਖਿਲ ਗੁਪਤਾ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਨਿਖਿਲ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਦੀ ਮੈਨਹਟਨ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰੀ

ਮਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਪੁੱਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚਲਾਉਂਦੀ ਸੀ ਫਿਰੌਤੀ ਦਾ ਪੰਦਾ

ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ : ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਬੇਨ ਪੁੱਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਫਿਰੌਤੀ ਦਾ ਰੋਕੇਟ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਜਾਂਚ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਅੰਤਰ ਦਿਲਾਕੇ ਦੇ ਅਮੀਰ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਭੇਜਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾ ਸਕੇ। ਥਾਣਾ ਸਾਇਕ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਹਮੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਸ਼ਨੂ ਸਿੰਘ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਸਥਾਨਕ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲੱਗੇ ਬੋਰਡਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ

ਨਾਂਅ ਅਤੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ ਨੋਟ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਏਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਹਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਭੇਜਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਅੱਗੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵਟਸਐਪ ਨੰਬਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਪਰਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਪਾਰੀ ਸਹਿਮ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਲ-ਪਲ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਗ਼ੱਰਬਧੰਦੇ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਾਸ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਸਾਇਕ ਦੇ ਇੱਕ ਕੱਪੜਾ ਵਪਾਰੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਜਸਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨੰਬਰ ਤੋਂ ਫੋਨ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 80

• ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 2 'ਤੇ

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ 3 ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਤਮਸਤਕ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਜਸਰਾਜ ਸਿੰਘ ਹੱਲਣ, ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਦਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸੱਚਖੰਡ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੰਨਣ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੂਚਨਾ ਕੇਂਦਰ ਵਿਖੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਏ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੌਹਲਾ ਨੂੰ ਸੱਚਖੰਡ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮਾਡਲ, ਸ਼ਿਰਧਾਰ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਥੇ ਵੀ ਰਹੇ ਸਰਬੋਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰੇ। ਇਸੇ ਤਹਿਤ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੁਨੀਆ ਔਰਤ ਵਸੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਤਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼

ਬੁਲੰਦ ਕਰੋ : ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ

ਇਰਫ਼ਾਨ ਹਬੀਬ ਤੇ ਨਸੀਰੁਦੀਨ 'ਤੇ ਹਮਲਾ

ਜਲੰਧਰ : ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਯਾਦਗਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਧੂ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿੰਗ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਅਮਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਦੋ ਨਾਮਵਰ ਹਸਤੀਆਂ ਉਪਰ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ

ਭਾਜਪਾ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਪਲਦੇ ਫਿਰਕੂ ਤੱਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੁਬਾਨਬੰਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਲਾ ਬੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ

• ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 2 'ਤੇ

ਕੇ ਪੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹਲਕੇ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਨਿਯੁਕਤ

ਜਲੰਧਰ : ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸੇਸਦ ਮੈਂਬਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪੀ (68) ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹਲਕੇ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਲਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਫੋਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕ ਰਹੇ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਫਿਲੌਰ ਅਤੇ ਅਵਿਨਾਸ ਚੰਦਰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਟੀ ਛੱਡ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਫਿਲੌਰ ਹੁਣ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਪੁਨਰਗਠਨ) ਨਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਿਨਾਸ ਚੰਦਰ ਭਾਜਪਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸੋਠ ਸਤਪਾਲ ਮੱਲ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਜਤਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਉਮੀਦ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਬਕਾ ਐਮ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਮੈਂਬਰ ਪਰਮਜੀਤ ਰੇਹੂ ਵੀ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜ ਰਹੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 2022 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ 'ਚ 5 ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਮੌਤ

ਸੋਨੀਪਤ : ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸੋਨੀਪਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ 'ਚ ਪੰਜ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਿਆ, ਜਦੋਂ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਐੱਸ ਯੂ ਵੀ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਕੇ ਦਰੱਖਤ ਨਾਲ ਜਾ ਟਕਰਾਈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਗੋਰਾਨਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਭਵਾਰ 'ਚ ਇੱਕ ਵਿਆਹ ਸਮਾਗਮ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਰੋਡਕ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਇਲਾਜ ਦੌਰਾਨ ਦਮ ਤੌੜ ਦਿੱਤਾ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਸਾਗਰ, ਦੀਪਕ, ਸਾਹਿਲ, ਮੋਹਿਤ ਅਤੇ ਅੰਗੁਸ਼ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ 22 ਤੋਂ 27 ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ।

ਅੱਜ-ਨਾਮਾ

ਵਧੀ ਜਾਣ ਪਰਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਦਬੁਝੀਆਂ,

ਘਰ ਦੇ ਜੀਅ ਰਹੇ ਮਰ ਜਾਂ ਮਾਰ ਮੀਆਂ।

ਤੰਗੀ-ਤੁਰਸ਼ੀ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਦਾ ਹੁੰਦੀ,

ਮਿਲ ਕੇ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਟੱਬਰ ਸਹਾਰ ਮੀਆਂ।

ਝਗੜਾ ਵਧੇ ਤੇ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ,

ਮੁੜ ਮੇਲ ਦੇਂਦੇ ਸੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਮੀਆਂ।

ਆ ਗਈ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇੜ ਏਨੀ,

ਹਰ ਕੋਈ ਟੱਪਦਾ ਹੋਂਦਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਮੀਆਂ।

ਚੱਲਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਈ ਆਖ ਛੱਡਦੇ,

ਰੋਕਣਾ ਲੜੀਏ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਮਰਜ਼ ਮੀਆਂ।

ਹਰ ਕੋਈ ਸੁੱਟਦਾ ਗੱਲ ਹੋ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ,

ਸਮਝੇ ਖੁਦ ਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਮੀਆਂ।

-ਤੀਸ ਮਾਰ ਖਾਂ

ਮਹਾਂ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ

ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਅਵਸਰ 'ਤੇ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਵੱਲੋਂ

ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

ਸ. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ
ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਪੰਜਾਬ

ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

‘ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਾਡਾ ਮਾਣ’ ਨਾਅਰੇ ਤਹਿਤ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਕੈਂਪ ਮੁਲਤਵੀ
ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, (ਜਨਕ ਮਹਾਜਨ)-ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ

ਭਾਰੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਤ ਕੋਠੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਹੋਰ ਕਰੀਬ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਬੱਚ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਰੋਡ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਭਰਿਆ ਲਾਹੜੀ ਵਿਖੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰੋਡ ਦੀ ਖਸਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ 1 ਕਿਲੋ 640 ਗ੍ਰਾਮ ਭੰਗ ਜ਼ਬਤ
ਚਵਿੰਡਾ ਦੇਵੀ (ਖੁਸ਼ਾਲ ਸੁੰਦਰ)-ਬੈਂਕਾਕ ਤੋਂ ਆਏ ਯਾਤਰੀ ਕੋਲੋਂ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ

ਭਲਕ ਨੂੰ ਹਵਰਾ ਸ਼ੁਰੂ : ਅਮਰਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਧਾਰੀਵਾਲ/ਹਰਚੋਵਾਲ, (ਮਨਦੀਪ ਵਿੱਕੀ)-ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਸ
ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਐਡਵੋਕੇ

ਅਮਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਥੀ ਤੇ ਪੀਏ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰ

[illegible]

ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਗਿਣਤਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਹੋਂਦਿਆਂ ਹਰਚੋਵਾਲ-ਕਾਦੀਆਂ ਰੋਡਾਂ ਦੀ ਸੜਕ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਕੋਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਮਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਅੰਧਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੜਕ ਦੇ ਕੋਮ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਸੁੱਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ੧੬ ਹਵਾਈ ਚਿੱਠੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸੜਕ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਮਵਾਰ 16 ਹਵਾਈ ਤੋਂ ਕੋਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਗ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁੱਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕੀਤੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ

ਪਿੰਡਾ ਵਿੱਚ ਕੈਪਾ ਦਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤਿ
ਲਾਭ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤਿ
ਨਿਭਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸਰਕਾ ਹੀ ਸਰਦਾ
ਤਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ 2027 ਵਿੱਚ
ਗਲਕਾ ਮਜ਼ੀਨਾ 'ਚ ਆਪ ਤੋਂ ਕਾਫ਼

ਵਿੰਡਾ ਦੇਵੀ (ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੁੰਦਰ)
 'ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੂਬੇ
 ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਸੁਲਾਹ
 ਮਨੀਆਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ 10 ਲੱਖ
 ਦੀ ਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸਿਹਤ ਬੀਮਾ

ਜੇਕਰ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਲੱਗੇ ਬਣ
ਜੋਜਨਾ ਹਾ ਅ ਮਕਸਦ ਆਮ
ਮੀ ਮਹਿੰਗੇ ਦਿਲਾਜ਼ੀ ਤੇ ਆਰਥਿਕ
ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਹਰ ਆਮ
ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਆਪਣਾ
ਦਿਲਾਜ਼ਾ ਸਕੇ। ਹਲਕੇ ਮਸੀਹੇ ਵਿੱਚ
ਜਿਹੜੇ ਬੀਮਾ ਕਾਰਭ ਬਣ ਰਹੇ
ਤੇ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜ ਸਦਾਰਤ
ਦਿਖਾ ਜਿਲਿੰਗ ਨੂੰ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ

ਪਿੱਤ-ਤੇ-ਪੀਲ ਤੇ ਸਟਾਈਲ ਟਰਕਰਾਂ ਟੱਲੋਂ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ

ਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 'ਚੁਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਭਾਵਨਾ' ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਦਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਭਿਆਚਾਰਕ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਸਿਰਫ਼ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਢੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਫੁੱਲਦਾਰਤਾ, ਸਾਂਝੇ ਭਾਵਨੇ, ਕਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹਾਵ-ਫਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਬਾਰ ਬਾਜਿਆ ਅਤੇ ਸਬੰਧਾਂ ਗਾਇਨ, ਭਾਵਣ, ਨਾਚ, ਮਿਸ ਬਲੈਂ, ਮੁਕਾਬਲਾ, ਪਤੰਗ ਉਡਾਉਣ, ਪਰਵਾਣ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸਜਾਵਟ ਵਰਗੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਜਿਸ ਨੇ ਜੇਤੂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡਾ. ਗੋਗੋਆਣੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਨਾਮ ਪੁਰਾਨ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਸਾਹਿਬਾਲ ਨੇ ਅਧੇਰੇ ਹਏ ਮਹਿੰਦਰ ਨੂੰ ਗਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਕੁਖੜੀ ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ਼ਬੰਧੀ ਪੰਨਫਾਟੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਮੱਲ ਸੰਚਾਲਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸਮਲਪੀਤੀ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਡਾ. ਸ਼ਰੀਨਾ ਮਹਾਜਨ ਨੇ ਅਧੇਰੇ ਹਏ ਮਹਿੰਦਰਾਂ ਡਾ. ਪੰਨਫਾਟੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸ਼ਰੀਨਾ ਕਾਲਜ ਹਜਿਰਤਾਰਾ ਡਾ. ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਮਨਜੀਓ ਕੌਰ, ਡੀ. ਸਾਇੰਸਜੇ ਡਾ. ਹਰਿ ਮਾਣਕ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪਤੰਗਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ ਸਟਾਲ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਖਿੱਚਾ-ਤਾਕੇ ਰੱਖੇ ਸਨ।

12ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਵਿਦਾਇਗੀ ਪਾਰਟੀ

ਨਾਂ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ
ਅਮਿਨਰਭਰ ਬਣਾਇਆ
ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਅੰਗਤਾਂ
ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਯਨਾ

ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਮੂਹਾਂ ਆਇਤਿਆਂ ਉਪਲਬਧੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਸ਼ਕਤੀ ਮੇਲਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਾਸੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਖੇਡਦਾਰੀ ਕਰਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਾ ਹੋਸਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਭੇ ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਰੂਪੰ ਮੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈਰੀਟੇਜ ਸਮਾਜਿਕ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਚ ਕਰੀਬ
ਸੱਤ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ, ਜਿਸ
ਮੱਤਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ
ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ
ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚਾਰੀ ਕੀਤੇ
ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਪਲੇਟਫਾਰਮ
ਗੈਸਿਟਿਸ ਵਿਚ ਵਿਧਾਇ
ਸਮੇਤ ਸੰਬੰਧਤ ਰੂਪਾਂ
ਸਮਾਨ, ਲੱਖਾਂ ਬਣਦੇ

ਧਾਰੀਵਾਲ, (ਮਨਦੀਪ ਵਿੱਕੀ)–ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੈਂਬਰ ਵੱਡੇ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਧਾਰੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰ.ਪ੍ਰਮੁੱਖ-ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ.ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਭਿਵਾਦਨਾ ਅਨੁਸਾਰੀ 10-12 ਰਹੇ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗੁਰਦੁਆਰੇਨਗਲ ਵਿਖੇ ਹਰ ਸਾਵਰਣੀ 10-12 ਕਲਾਸ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਾਰਟੀ ਡਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ 10-1 ਅਤੇ 10-2 ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੰਗਾਰੰ ਸੰਤਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ਾਇਲਾਦਾਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ. ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੌਨ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਰਾਮਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਫਰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜਜ਼ੂਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸੰਤਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ-ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿ ਕੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਝੁੱਲਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੱਲ ਆਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਾਲਜ ਦੇ 10-2 ਕਲਾਸ ਦੇ ਗੁਰਿਸ਼ਮ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਗਰਦਿਸ਼ਾਵਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਹੋਰ 'ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। 10-2 ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੁਰਨੁਸ਼ਾਹਿਦ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਮੁਸਕਾਨ ਸੁਖਦੀਪ ਕੌਰ ਅਤੇ ਕੋਮਲਪ੍ਰੀਤ ਗੁਰਨੁਸ਼ਾਹਿਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਹੋਰ 'ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲੀ।

ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਉਤਸਵ 'ਤੇ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਪਲੀਮੈਂਟ

ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ
ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ
ਇਲਾਕਾ ਵਾਸੀਆਂ
ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ
ਵਧਾਈਆਂ

ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ
ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ
ਇਲਾਕਾ ਵਾਸੀਆਂ
ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ
ਵਧਾਈਆਂ

ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ
ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ
ਇਲਾਕਾ ਵਾਸੀਆਂ
ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ
ਵਧਾਈਆਂ

ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ
ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ
ਇਲਾਕਾ ਵਾਸੀਆਂ
ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ
ਵਧਾਈਆਂ

ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਖੱਤਾ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਕਮਰੇਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ
ਉਦਾਲ ਸਕੋਰਰ

ਕਮਰੇਥ ਅਨੰਦ ਖੱਤਾ
ਸਰਪੰਚ

ਸਰਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ
ਸਰਪੰਚ

ਵਲੋ-ਕੁੱਲ ਹਿੰਦ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ, ਤਰਿਸ਼ੀਲ ਸਮਰਾਲਾ (ਲੁਧਿਆਣਾ)

ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਇਲਾਕਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਖੱਤਾ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਕਮਰੇਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ
ਉਦਾਲ ਸਕੋਰਰ

ਕਮਰੇਥ ਅਨੰਦ ਖੱਤਾ
ਸਰਪੰਚ

ਸਰਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ
ਸਰਪੰਚ

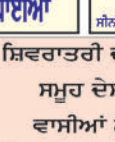
ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ
ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ
ਇਲਾਕਾ ਵਾਸੀਆਂ
ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ
ਵਧਾਈਆਂ

ਕਸਤੂਰੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ
ਮਿੱਠਾ ਏਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਂਗਰਸ

ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ
ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ
ਇਲਾਕਾ ਵਾਸੀਆਂ
ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ
ਵਧਾਈਆਂ

ਚੇਤਨ ਕੁਮਾਰ
ਸੰਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਬਜ਼ੀ ਮੰਗੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ

ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

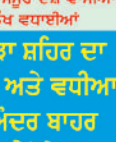

ਮਨੋਜ ਵਰਮਾ

ਦਾਨਿਸ਼ ਵਰਮਾ

ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਖੱਤਾ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਕਮਰੇਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ
ਉਦਾਲ ਸਕੋਰਰ

ਕਮਰੇਥ ਅਨੰਦ ਖੱਤਾ
ਸਰਪੰਚ

ਸਰਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ
ਸਰਪੰਚ

ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ
ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ
ਇਲਾਕਾ ਵਾਸੀਆਂ
ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ
ਵਧਾਈਆਂ

ਮਹਿਤ ਕੁੰਦਰਾ
ਨਗਰ ਕੌਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਛੀਵਾੜਾ

ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ
ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ
ਇਲਾਕਾ ਵਾਸੀਆਂ
ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ
ਵਧਾਈਆਂ

ਮਹਿਤ ਕੁੰਦਰਾ
ਨਗਰ ਕੌਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਛੀਵਾੜਾ

ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

ਮਨੋਜ ਵਰਮਾ

ਦਾਨਿਸ਼ ਵਰਮਾ

ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਖੱਤਾ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਕਮਰੇਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ
ਉਦਾਲ ਸਕੋਰਰ

ਕਮਰੇਥ ਅਨੰਦ ਖੱਤਾ
ਸਰਪੰਚ

ਸਰਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ
ਸਰਪੰਚ

ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ
ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ
ਇਲਾਕਾ ਵਾਸੀਆਂ
ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ
ਵਧਾਈਆਂ

ਮਹਿਤ ਕੁੰਦਰਾ
ਨਗਰ ਕੌਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਛੀਵਾੜਾ

ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ
ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ
ਇਲਾਕਾ ਵਾਸੀਆਂ
ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ
ਵਧਾਈਆਂ

ਮਹਿਤ ਕੁੰਦਰਾ
ਨਗਰ ਕੌਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਛੀਵਾੜਾ

ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

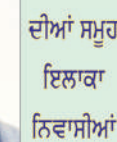

ਮਨੋਜ ਵਰਮਾ

ਦਾਨਿਸ਼ ਵਰਮਾ

ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਖੱਤਾ
ਪ੍ਰਧਾਨ

ਕਮਰੇ

ਘੁੰਮਣਾ ਵਿਖੇ ਖੇਡ ਮੇਲਾ ਭਲਕੇ

ਥੰਗਾ (ਅਵਤਾਰ ਕਲੇਰ)- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਾਦਿ ਸਮਾਹਾਰ ਜੀ ਦੇ 649ਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਮਾਗਿਤ 10ਵੇਂ ਸਾਲਾਨਾ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 16 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਘਿੱਭ ਘੁੰਮਣਾ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਾਦਿ ਸਪੱਟਰਜ ਅੰਦਰ ਕਲਕਰ ਕਲੱਬ ਘੁੰਮਣ ਵਲੋਂ ਕਲੱਬ ਦੇ ਚੈਅਮੈਨ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਲਵੀਰ ਬੋਸ ਕੇ ਨੇਡੀਅਨ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੋਹਾਲੀਆਣਾ, ਕਮਲਜੀਤ ਬਾਗ ਸਾਬਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਤ ਸਰਕਾਰ, ਵਿਜੇ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇਜੀ ਪ੍ਰੀਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸ਼ਾਨ-ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥਾਦਿ ਸਪੱਟਰਜ ਘੁੰਮਣਾ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਲਵੀਰ ਬੋਸ ਕੇਨੇਡੀਅਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈਆਂ ਦੇ 4 ਦੌਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਲੜਾਈਆਂ ਦੇ 6 ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਟੀਮ ਨੇ ਦੋ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਮ ਦੇ ਟੀਮਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲੱਖ ਰੁਪਏ

ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਠੀਮ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ 41 ਹਜ਼ਾਰ ਤੇ ਦੂਜਾ 31 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬੈਠ ਰੋਹਰ ਤੇ ਜਾਰੀ ਨੂੰ ਮੰਤਰ

ਸਾਇਕਲ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਚ ਕੋਟ ਤੇ ਪਿਛਾਗੋਆ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੇ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਕਰਮ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਫਰੰਚੀਪੁਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਕਾਲਾ ਗਾਂਜੀਆ ਵਾਲਾ ਨੂੰ ਰਾਡੋ ਘੜੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਨੌੜਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੰਨੜਾ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਨੌੜਾ, ਲਲਜਿੰਦਰ

ਘੁਮਣ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਕਟਾਰੀਆ, ਅਵਤਾਰ ਸਦੇ, ਪਰਮਾ ਬੈਂਸ, ਸੰਦੀਪ ਕਟਾਰੀਆ, ਸ਼ੇਨੂੰ ਬੰਗਾ, ਦੀਪਾ ਝੁਮਟ ਆਦਿ ਹਜ਼ਾਰ ਹਨ।

‘ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ’ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਤੀਸਰੀ ਬੱਸ
ਬੇਹੜਾ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਰਵਾਨਾ

ਡੇਰਾਘੱਸੀ (ਵਿਨੇ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ) : ਡੇਰਾਘੱਸੀ ਦੇ ਵਿਆਪਿਕ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੰਪਾਵਾ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਾਰਤ ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੱਸ ਪਿਛੇ ਬੋਤਾਤਾਂ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਲੈਕੀ ਰਵਾਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਸੰਗੀਤਕ ਵਿਆਪਿਕ ਰੰਪਾਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਬਸ਼ੁਗਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਪਾਰਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਬਸ਼ੁਗਰਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਬਸ਼ੁਗਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਾਤਰਾ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੁਰਗਿਆਂ ਦਾ ਮੰਦਰ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਵਾਲਮੀਕੀ ਦੀ ਤੀਰਥ ਸਥਲ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਅਤੇ ਵਾਗਰਾ ਸਰਦਰ ਵੀ ਦਿਖਾਵੇਗੀ। ਵਿਆਪਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਯੋਜਨਾ ਰਾਹੀਂ ਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਬਸ਼ੁਗਰਾਂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸਕੂਲ ਉਸਾਰੀ ਲਈ 11000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾਨ
ਭੋਗਪੁਰ-(ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਭੋਗਲ)- ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਮਾਰਟ ਸਕੂਲ

ਬੰਨਪਾਲਕ (ਸਲੇਪਰ) ਵਿਖੇ
ਸ਼ਾਲਨਾ ਇਨਸਾ ਫੰਡ ਸਮਾਰੋਹ
ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਮਹਿਮਾਨ ਲੋਕਚਾਰਾ ਸੁਖਦੇਵ
ਸਿੰਘ (ਸਵਾ - ਮੁਕਤ) ਨੇ ਸਕੂਲ
ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ 11000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੁਰਿੰਦਰ
ਕੁਮਾਰ ਗਾਣਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲੱਥਾ ਸਾਂਝਾ ਭੱਤਰੋ ਮੋਸ ਮਾਨਤਰ ਅਤੇ ਮੋਸ ਲੋਕਚਾਰਾ ਸੇਵਾ
ਨਿਯਤੀ ਹੀ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਵੱਲੋਂ ਦਾਨ ਦਾਨ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਠ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ
ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਮਾਹਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ
ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਸਟਾਫ਼ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਚਾਰਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੇਮੋਟੇ ਦੇ ਕੇ
ਸਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸ ਯੋਗਦਾਨ ਲਈ ਪੰਚਦਾਰ ਕੀਤਾ।

ਮਾਂ ਮਾਤੇਸ਼ਵਰੀ ਮੰਦਰ ਢੋਲਵਾਹਾ ਜਨੌੜੀ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਅੱਜ
ਟਾਂਡਾ ਉੜਮੜ (ਜਸਵਿੰਦਰ ਸੰਧ, ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ)-ਮਾਂ ਮਾਤੇਸ਼ਵਰੀ ਚਿਤਪੁਰਨੀ ਮੰਦਰ ਢੋਲਵਾਹਾ

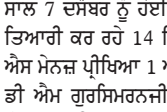
ਜਨੌਰੀ ਦੇ ਸੋਸ਼ਾਪਾਥ ਠਾਕੁਰ ਰਵੀ ਗੱਬੀ ਅਤੇ ਮੱਦਰ ਕੋਮੋਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਭਵਿੰਦਰ ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ 15 ਦਰਵਾਜ਼ੀ ਮੱਦਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਨਾਹੀ ਦਾ ਮਹੀ ਮਹਾਸਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਉਤਸਵ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖਮਾਲਾ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰ ਵਾਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੱਦਰ ਦੇ ਹੇਠ ਆਇਆ। ਚਾਰਪਥ ਬਾਈਪਾਸ ਟਾਂਡਾ ਉਤਸ਼ੁਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਥੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸੋਮੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਕਾਕੂ ਤੇ ਇਲਾਕਾ ਦੇ ਸੋਸ਼ਾਪਾਥ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਰਾਤ ਲਿਆ।ਆਗੂਵਰ ਇਹਨੇ ਮੁੱਖ ਸ਼ਬਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਠਾਕੁਰ ਰਵੀ ਗੱਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਸਿਵਰਾਤਰੀ ਉਤਸਵ ਦੇ ਮੌਕੇ 15 ਦਰਵਾਜ਼ੀ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਅਚਾਰਿਆਂ ਗਵਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਚਾਰਪਥ ਪੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿੱਚੀ ਪੂਰਕ ਵਿਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਚਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਾਵਯੋਗੀ। 16 ਦਰਵਾਜ਼ੀ ਮੁੱਖ ਮੱਦਰ ਦੇ ਚੀਰਨੀਨਾਲ ਸੋਮਾਨਾ ਸੋਮਾਨੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸੋਮੇ ਹਰਦਰ ਯੱਗ ਗੀਤਾਂ ਸਾਵਯੋਗ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਉਤਸਵ ਭੰਡਾਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸਾਵਯੋਗ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਸਿਵਰਾਤਰੀ ਉਤਸਵ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਮਾਤ ਮੰਡਲੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵੇਂ ਭਗਨਾ ਰਾਹੀਂ ਭਗਨਾਨਾ ਸੁੰ ਸ਼ਿਵ ਸੰਗਰ ਭੋਲੇ ਨਾਮੀ ਦੇ ਗਾਣਾਗਾਨੇ ਰੰਗੇ ਸੰਗਰਾਨੇ ਤੇ ਮੱਦਰ ਪਾਥਕ ਕਰਨਗੀਆਂ।

ਗੰਨੇ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀ ਪਲਟਿਆ

ਨਾਲ ਲੱਦੀ ਇੱਕ ਸੋਨਾਲੀਆ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਕੇ ਸੜਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਲਟ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਸਾਵਾਜਾਈ ਠੱਪ ਰਹੀ। ਇੱਕ ਸੋਨਾਲੀਆ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹਤ ਪੁੰਤਰ ਹਰਸਿਸ ਲਾਲ ਵਾਸੀ ਅੰਮਾ ਚਾਹਤ ਲਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਲਾਚੇ ਤੋਂ ਹੇਠੜ ਸਾਈਡ ਵੱਲ ਘੁੰਮ ਗਈ ਤਾਂ ਸਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਟਰੈਕਟਰ ਪਨਿਆਲੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪੁੰਚਿਰਾ ਤੋਂ ਆਚਾਨਕ ਸੋਨੂਨਾ ਵਿਗਨਕ ਕਾਰਨ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀ ਸੜਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਪਲਟ ਗਈ। ਸੜਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲਾਕ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਮਦਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਹਾਥੀਆਰਾ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪਲਟੇ ਹੋਏ ਟਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਗੱਡੇ ਨੂੰ ਸੜਕ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਕੱਢਵਾਇਆ। ਗਾਇਬੀਆ ਮੁੰਡੇਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਡ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਟੈਂਕਰ ਦੁਬਾਰਾ ਚਾਲੂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਖੁਸ਼ਮਸ਼ੀਨ ਕਰੀ ਕਿ ਇਹ ਵਾਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਐਸ ਡੀ ਐਮ ਨੇ ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਮੇਨਜ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ

ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੇ ਡਿਜੀਟਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਮੈਨਬਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਤਰਜਮੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰਣਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੇ ਆਸ਼ਿਰਾ ਜੈਨ ਦੀ ਯੋਗਦਾਨ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਡਿਜੀਟਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ।

ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੇ ਡਿਜੀਟਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਮੈਨਬਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਤਰਜਮੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰਣਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੇ ਆਸ਼ਿਰਾ ਜੈਨ ਦੀ ਯੋਗਦਾਨ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਡਿਜੀਟਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ।

ਇਨੋਸੈਂਟ ਹਾਰਟਸ ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ
ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਸਲੰਧਰ (ਬੈਲੀ ਐਲਬਰਟ) ਇਨਸੋਟ ਹਾਰਟਸ ਕਾਲਜ ਆਫ ਸਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਾ
ਐਂਕੋਕੇਨ ਦੇ ਰੋਡ ਥਿਨ ਲੌਥ ਨੇ ਲਹਾਰਾਂ ਦੇ ਗੱਦ ਲਏ ਪਿਛੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ
ਨਾਮਾ ਰਕਬਾਮ, ਨਿੱਝਰਾ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਤਰੀਕਾਂ ਦੇ ਆਜਿੰਦਰ ਸਿ
ਸਾਗਰਕਤਾ ਸੈਨੀਨਾਰ ਦਾ ਰੋਡੀਆਇਸ
ਐਂਕੋਕੇਨ ਦਾ ਸੈਨੀਨਾਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪਿੱਛੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ
ਨਸ਼ਿਥਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਪੁਛਾਣਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਗਰਕਤਾ ਕਰਨਾ
ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਸਿਹਤ ਕਲੀਨਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ
ਸੀ। ਪਿੱਛੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਥਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਅਤੇ
ਨਸ਼ਿਥਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪੁਛਾਣਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਗਰਕਤਾ ਕੀਤੀ ਗਿਆ। ਅਸਰ
ਲੈਵੇਰਦ ਦੀ ਸਾਬੀਆਂ ਇੱਕ ਦੁੱਖ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਸ਼ਿਥਾਂ ਹੇਸਰ
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸ

[illegible]

ਗਰਾਂਟ ਜਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀਵਰੇਜ ਦਾ ਕੰਮ

ਪਾਛਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਰੀ ਚਰਨਜੀ ਸਿੰਘ ਚੰਨੀ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਲੱਖ 100 ਕਰੋੜ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਮਾਮ ਅਪਾਣੀ ਚਾਰ ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੇ ਪੁੰਜਾਨੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਡਾ, ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਚੰਦ, ਡਾਕਟਰ ਚੰਦ, ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਵਾਹਲਾਂ ਤੇ ਸਾਨੇ ਆ ਨੀ ਠੀਕ

ਨਿਵਾਸੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਦੋਂ ਨਾਭਾ ਕੌਮਲ ਮੰਡਿਯਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟੇਰਾ ਚਮਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਮੁਕੰਮਲ

ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ 15 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਵਿਖੇ ਧੂਮਧਮ ਨਾਲ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਮਹਾਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਉਤਸਵ ਦੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੰਦਰ ਦੇ ਹੈਡ ਆਫਿਸ

ਚਾਰਾਪੁਕ ਬਾਥੀਆਂ ਟਾਡਾ ਉਤਸਵੀਆ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਹਿੰਗ ਹਰ ਆਪਣੇ ਨਗਰੀ ਗਿੱਮਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਗੋਤੀ ਗੋਤੀਆਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸੋਸ਼ਵਾਦਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਭਾਰ ਲਿਆਂਦਾ। ਹਜ਼ਾਰ ਇਕੱਠੇ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਠਾਕੁਰ ਰਵੀ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਾਗਤਾਂ ਦੀ ਉਤਸਵੀ ਦੇ ਮੱਕੇ 15 ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਆਗੂਆਂ ਰਵਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਪੁੰਜਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਰਕ ਸ਼ਿਵ ਸੁਆ ਅਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀਗੀ। 16 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਮੱਧਰ ਦੇ ਗੱਦੀਨੀਸ਼ੀ ਸੋਮਾਨੰਦ ਪੁਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਵੇਰੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਭੰਡਾਰਾ ਸ਼ਿਵ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾਗੀ। ਆਉਣੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਂਸ਼ਿਵਾਗਤੀ ਉਤਸਵ ਦੇ ਮੱਕੇ ਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੁੰਜਰ ਨਿਭਲੀਆਂ ਆਉਣੇ ਭਜਨਾਨ ਰਾਹੀਂ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ੰਕਰ ਭੋਲੇ ਨਾਮ ਦੀ ਗੁਣਗਣ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮੋਤਰ ਮੁਹਾਜ਼ ਕਰਨੀਗੀਆਂ।

ਸਿੱਖਿਆ ਤੇ ਹੁਨਰ ਹੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਅਸਲ ਹਥਿਆਰ : ਰਾਮ ਮੁਰਤੀ ਸਰੋਆ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ-ਵਰਗੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਹਰ ਸੰਥਕ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਖੰਭੇ ਰੁਪਏ ਦੀ ਆਗਰਿਥ ਸਹਿਵਾਸ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਵੀਂ ਉਸਾਰੀ ਗਰੀਬ ਸੰਥਾ ਸਦਨ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਮਾਜਸੇਵਾ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪਤਵੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਚਿੱਠੀ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਦਨ ਲਾਲ ਕਰੋਟੀਆ (ਸਥਾਵਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਏ), ਸੰਥਾਮੁਖਤ ਲੈਕਚਰਾਰ ਹਰਜਿੰਦਰ ਗੋਗਲਾ, ਵਿੱਕੀ ਸਿੰਘ (ਜ਼ਬਾ ਅਗੂ ਆਏ), ਜਜ਼ਬੀਨਾ ਸੇਠ, ਆਰ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ, ਗੁਲਜ਼ਨ ਕਪੂਰ, ਮੈਡਮ ਆਯੂ ਬੰਗਾ, ਮੈਡਮ ਗੁਜਰੀਜੀ ਕੌਰ, ਮੈਡਮ ਲਕਸ਼ਮੀ, ਮੈਡਮ ਸੁਖਪਤੀ ਕੌਰ, ਅਪ੍ਰਧ ਦੁੱਲਾਲ ਸਮੇਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ, ਸੈਂਟਰ ਸਟਾਫ਼ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਕਵਰਗ ਪਾਠਕ ਸਨ।

ਹਿਲੀ ਐਲੂਮਨੀ ਮੀਟ ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ

ਮਦਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। 'ਹਾਈਡਰਾ ਮਸ਼ੀਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪਲਟੇ ਹੋਏ ਟੈਰੇਫਟਰ ਅਤੇ ਗੰਨੇ ਨੂੰ ਸੜਕ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੋਡ ਨੂੰ ਕਲੀਅਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਦੁਬਾਰਾ ਚਾਲੂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਰਹੀ ਕਿ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਐਸ ਡੀ ਐਮ ਨੇ ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਮੈਨਜ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ

ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ (ਬਕਸ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਥੀ) - ਐਸ ਡੀ ਐਮ ਗੁਰਜਿਸਮਰਜਨੀਤ ਕੌਰ, ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਨੇ ਡਿਜਨੀਟ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਮੈਨਜ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨੀ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਾਰਕੀ ਤਰਜਮੇ ਵਾਂਗ ਕੀਤੇ ਤੇਜ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਰਣਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਡਿਪਟੀ ਡਿਰੈਕਟਰ ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰੀ ਆਸ਼ਿਕਾ ਜੈਨ ਦੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਚੰਗ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 7 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਈ ਪੰਜਾਬ ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਮੁੱਢਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਤੋਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਕੇ 14 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਮੈਨਜ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੱਕ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਸਬੋਜਨਾਂ ਵਿਚ ਐਸ ਡੀ ਐਮ ਗੁਰਜਿਸਮਰਜਨੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਨਜ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੌਰਾਨ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਬੰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰਕ ਤਰੀਕੇ ਸਮਝਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਉਤਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ, ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜਮੇ ਦੇਣ ਅਤੇ ਯਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤਰਨੀਕਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੀਨਾ ਨਵੀਨ ਦੀਆਂ ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ
(ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਭੇ 'ਤੇ)

Regd. No : L-4/Pb-JL-0023/2024-26, (R.N.I.)-00068/57

ਜਲੰਧਰ : ਐਤਵਾਰ, 15 ਫਰਵਰੀ 2026

www.nawanzamana.in

ਕੀਮਤ 5.00 ਰੁਪਏ

ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ, ਜੋ ਕੋਰੋ ਵਰਗੀਆਂ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ। 2 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹੀਸ਼ੀਅਤੀ ਟੈਕਸ ਵਿਰੁੱਧ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਛਲੇ 6 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਥੇ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਭਿਅਕ ਸਰਕਾਰ ਕਦੇ ਵੀ ਬਚਾਅ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ-ਏ ਕੇ ਗੋਪਾਲਨ, ਕੇ ਟੀ ਆਰ ਬੰਗਮਨੀ ਅਤੇ ਸਰਜੂ ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਅੰਡਰ ਸਿੰਘ ਚੀਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪੁਲਸ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੁਣ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸਾਂ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜਲੰਧਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਪੁਲਸ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ 15 ਮੀਲ ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਐਂਤੀਆਣਾ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਏ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡ ਅਜੇ ਵੀ ਸਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੌਕ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਾਮਾਨਾ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਸ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਰਾਂ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬਿਠਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ

ਰਾਮਦਾਸ ਅਨੁ. : ਐੱਮ ਐੱਸ ਭਾਟੀਆ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਿੰਡ ਦੇ 9 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 200-200 ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੁਲਸ 5 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਿੰਡ ਆਈ ਤਾਂ ਜੋ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵਸੂਲਣ ਲਈ ਜਾਇਦਾਦ ਕੁਰਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵਸੂਲੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਡੀ ਐੱਸ ਪੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਲੋਕ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ, ਗੈਸ ਦੇ ਗੋਲੇ ਫਟਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਲੋਕ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਫੱਜਣ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਲਸ ਨੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਚੌਕ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ 60 ਸਾਲਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਨੂੰ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਰੋੜ 'ਤੇ ਪਈ ਦੇਖਿਆ, ਜੋ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਲੱਗਭੱਗ 20 ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਚੌਕ ਵਿੱਚ ਪਏ ਸਨ, ਜੋ ਜ਼ਖਮੀ ਸਨ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਬੇਹੋਸ਼ ਸਨ। ਪੁਲਸ ਅਜੇ ਵੀ ਦੇਖ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕੌਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੋਂ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਭ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਪੁਲਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਬੱਸ ਮੰਗਵਾਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ, ਸਮੇਤ ਦੋਹੇ ਕੋਰੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਲੱਦ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਹੋਰ ਅੱਗੇ 40 ਸਾਲ ਦੀ ਬਚਨੀ ਦੀ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਰਾਤ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੁਲਸ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਕੁਝ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 100 ਪੁਲਸ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 300 ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਾਇਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਡਰੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਮਰਦ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਫੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲੁਕ ਕੇ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲਈ। ਫਿਰ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਕੁਰਬੀ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਡਰ ਗਏ ਸਨ, ਘਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤਾਂ ਪੁਲਸ ਵਾਲੇ ਤਾਲੇ ਤੋੜ ਕੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮੋਝਾਂ, ਬਿਸਤਰੇ, ਫਰਨੀਚਰ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗਿਆ, ਲੈ ਗਏ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਘਰ ਤੋਂ ਕੀ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ।

ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੰਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੀ ਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕੁਰਕ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਐਂਤੀਆਣਾ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਕੁਰਕ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਜੋ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਭਰਾ ਆਦਿ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਐਂਤੀਆਣਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਰੋ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਸੀ ਆਰ ਪੀ ਸੀ ਦੀਆਂ ਸੰਬੰਧਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾਮ ਦੀ

ਖੁਸ਼ਹੀਸ਼ੀਅਤ ਟੈਕਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਪਰਾਧ

ਇੱਕ ਹਰੀਜਨ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਘਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਦੇਖਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਦੇਖਿਆ, ਅੱਥਰੂ ਗੈਸ ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਦਮੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਹੱਸ ਗਵਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਡਰੋ-ਡਰੋ ਹੋਈ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਾਮਰੇਡ ਗੋਪਾਲਨ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਧਾਗਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।'

ਇਸ ਦਿਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਧਾਲੀਵਾਲ ਪਿੰਡ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ 3 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੁਲਸ ਸ਼ਾਮ ਪੰਜ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ

ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕੁਰਕ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਵਾਲੇ ਜਥੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੁਲਸ ਪਹੁੰਚੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਆਹ ਦੀ ਬਰਾਤ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਘਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਹੋ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਦੂਜਾ ਪੁਰਬਜਨਕਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪੁਲਸ ਵਾਲਾ ਪਾਗਲ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਘਸੀਟਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਰਦ ਭੱਜੇ ਆਏ।

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਵਾਲਾ ਜੱਥਾ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਪੁਲਸ ਨੇ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ-13-14 ਰੌਦ ਫਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 8 ਜਾਂ 9 ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਲਾਗਭੱਗ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ।

ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾਉਣ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਪਿੰਡ ਆਏ। ਕੁਝ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰਾਉਣ-ਧਮਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਵੇਗਾ?

ਮੇਰਾ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪੁਲਸ ਨੇ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਦੀ ਥਣਾਏ ਗਏ ਰਸੋਈ ਘਰ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਵਸੇ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭਾਂਡੇ ਲੈ ਗਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁੱਸਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਸ ਨੇ ਪਕਾਏ ਗਏ ਖਾਣੇ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੇ ਰੱਖਿਆ। 17-18 ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਖਾਣਾ ਲੈਣ ਲਈ ਰਸੋਈ ਘਰ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੀ ਆਬਾਦੀ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦ ਰਹੀ।

ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪੁਲਸ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੇਰਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੀ। ਮਿਲੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੁਲਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਤੋਂ ਸੌ ਗਜ਼ ਦੂਰ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ।

ਇੱਥੇ ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪੁਲਸ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬਰਨਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਸਮੂਹਿਕ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇਖੀ। ਪੁਲਸ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੇ ਤਾਂ ਪੁਲਸ ਵਾਲੇ ਉਸ

ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੇ ਸੀ।

ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੈਰਮਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕੁਝ ਪੁਲਸ ਵਾਲੇ ਆਏ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੁਲਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, 'ਅਸੀਂ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਹਾਂ।'

60 ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਜਥਾ 3 ਦਿਨ ਉੱਥੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 12 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪੁਲਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨੇੜਲੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਫਿਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿੱਥੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਲੱਗਭੱਗ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੂਰ ਲੱਗੇ ਮੰਡੀ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਪੁਲਸ ਨੇ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ 'ਤੇ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਤੋਂ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਠੀਕਰੀਵਾਲ ਗਏ। ਇਹ ਸੋਵਾ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਜੋ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਮੰਡਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਨਾਇਕ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋ 30 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦੌਰਾਨ ਮਰ ਗਏ ਸਨ।

ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਲੜਨ ਦੀ ਸਹੁ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਲੱਗਭੱਗ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੂਰ ਲੱਗੇ ਲੱਘੇ। ਉਹ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ। ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ, ਪਰ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਸਗੋਂ ਅਦਾਲਤੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਗਏ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੁਲਸ ਨੇ 12 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਬਾਕੀ 2 ਦਿਨ ਅਤੇ 2 ਰਾਤਾਂ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਚਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਪਰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਚਾਹ ਖੋਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ।

ਫਿਰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ

ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਭੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਝੰਡੇ ਖੋਹ ਕੇ ਪਾੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਸੀਟ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਸ ਸਿਰਫ਼ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਈ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਜੱਥੇ ਦੇ ਆਗੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹਨ। ਜੋ ਵੀ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਪੁਲਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 30 ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਲਈ ਅਪੰਗ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਭੱਠਲ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੱਧਝੜ ਉਮਰ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੁਲਸ ਪਿੰਡਾਂ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਈ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਣ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਪੁਲਸ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁਝ ਭਾਂਡੇ, ਬਿਸਤਰੇ ਆਦਿ ਸਮੇਤ ਲੈ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਬਾਹ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪੁਲਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨੇਤਾ ਹਰਚਿੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ।

ਅਸੀਂ ਕਾਮਰੇਡ ਹਰਚਿੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘਰ ਦੇਖਣ ਗਏ। ਘਰ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਸੀ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਨਸਾਨਾਂ ਤੋਂ, ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਤੋਂ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਸੀ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਕਰੌਰੀ ਦੇ ਕੁਝ ਟੁਕੜੇ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਖਿੱਛੇ ਹੋਏ ਅਖ਼ਬਾਰ ਸਨ।

ਭੱਠਲ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਪੋਹਨੀ ਮਹਿਰਾਜ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਪੁਲਸ ਦੀ ਧੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 60 ਸਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਗੋਂਦਾ ਮੱਲ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਵੇਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਜਥੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਰਘੁਵੀਰ ਚੰਦ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣੀ।

ਰਘੁਵੀਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚ ਸੌ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਲੱਗਭੱਗ 5:30 ਵਜੇ ਤੇ ਪੁਲਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਾਂਸਟੇਬਲਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਲੱਤਾਂ ਮਾਰਦੇ ਅਤੇ ਕੁੱਟਦੇ ਦੇਖਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਕਮਰੇ ਦੇ ਇੱਕ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ।

ਬੁੱਢਾ ਗੋਂਦਾ ਮੱਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਿਮਾਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ

ਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ
ਤੇ ਨਾ ਅੰਬਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।
ਜਿਹੜੇ ਖ਼ਤ ਸਾਂਝੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
ਉਹ ਬਸ ਦੋ-ਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।
- ਬਲਕਾਰ ਔਲਖ

ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਸੱਟਾਂ ਅਤੇ ਸਦਮੇ ਨਾਲ ਮਰ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ 5 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਡੀ ਐੱਸ ਪੀ ਸੀ, ਕੁਝ ਕਾਂਸਟੇਬਲਾਂ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਅਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਦਮੀ ਕੁਦਰਤੀ ਮੌਤ ਮਰਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਲਿਆ ਜੋ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ। ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਕਿ ਪੁਲਸ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੋਂਦਾ ਮੱਲ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਰਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ। ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਵਿੱਤਰ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਿਆ ਸੀ। ਪੰਚਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਬੁਲਾਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਖ਼ਾਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਸਨ। ਲੱਗਭੱਗ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇਸ ਡੀ ਸੀ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਤਕਾਵੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਕਰਜ਼ੇ ਵਸੂਲ ਕਰੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੁਲਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨੀ ਮਹਿਰਾਜ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ 1 ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ੁਭਕਾਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਮੁਕੱਦੀ ਲਾਲ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸਲਾਪਾਂ ਪਿੱਛੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਰ ਵਕੀਲ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫਸਾਇਆ ਹੈ।

ਪੰਡਰਕਾਰ ਰਾਮਦਾਸ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗਏ ਸੀ, ਪਰ ਜੋ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 9 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਖੁਸ਼ਹੀਸ਼ੀਅਤੀ ਟੈਕਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਲਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੋਵੇਂ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਪੁਲਸ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਛਾਪੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ, ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਜ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਪਰ ਫੋਟੀ ਜਿਹੀ ਫੋਰੀ ਦੌਰਾਨ ਅਸੀਂ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਵੀ ਦੇਖਿਆ, ਇਹ ਸੀ ਦਿਲ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ।

ਅਸੀਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਸਵੇਰ ਹੋਵੇ, ਦੁਪਹਿਰ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਾਮ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਾਤ ਹੋਵੇ, ਕੁਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੂਰਾ ਪਿੰਡ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ, ਮੌਜ਼ਾ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹੁੱਦੀਆਂ ਸਨ। ਜੋ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਆਉਣ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਕਾਰ 'ਤੇ ਲਾਲ ਝੰਡਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਮਿਲਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਕਾਮਰੇਡ ਗੋਪਾਲਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕਾਰਕੁਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਅੱਜ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਮ ਕਿਸਾਨ ਹਨ, ਜੋ ਕਦੇ ਕਿਸਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਕ ਵੱਲ

● ਬਾਕੀ ਆਖਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਭੇ 'ਤੇ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੰਦਵਾੜੇ ਤੋਂ ਸਤਾਏ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਓਪਰੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖ

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ, ਜਲੰਧਰ

ਇਤਿ ਕਥਾ

(ਨਾਵਲ)
ਕਿਰਪਾਲ ਕਜ਼ਾਕ
ਸਭ-279, ਮੁੱਲ-425 ਰੁਪਏ
ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ

ਕਿਰਪਾਲ ਕਜ਼ਾਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਤੇ ਖੋਜਕਾਰ ਹੈ। ਲੋਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਹੈ । ਕਬੀਲਾਈ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਉੱਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਜਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਟਕਾਂ ਉੱਪਰ ਵੀ ਹੱਥ ਅਜ਼ਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਨਾਵਲ ਉਸ ਨੇ 1982 ਵਿੱਚ ‘ਕਾਲਾ ਪੱਤਣ’ ਲਿਖਿਆ।ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਵਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਕਲਮ 2025 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਚੁੱਪੀ ‘ਇਤਿ ਕਥਾ’ ਰਾਹੀਂ ਤੋੜਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਵਲ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦਾ ਨਾਂਅ ‘ਇਤਿ ਕਥਾ’ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਲਝਣ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਜਾਂਚੇ ਇਹ ਇਤਿ ਕਥਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਨਵੇਂ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹਾਸ਼ੀਆਕ੍ਰਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਾਇਤਰੀ ਸਪੀਵਾਕ ਜੈਡਰ ਸਥਾਲਟਰਨ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਲਿੰਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਨਿਮਨ ਕੋਟੀ ਜੀਵ।ਹਾਸ਼ੀਆਕ੍ਰਿਤ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਵਲਕਾਰ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਲਿੰਗਕ ਸਥਾਲਟਰਨ (ਅੰਰਤ) ਖਾਸ ਕਰ ਮੁੱਲ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਕਈ ਪਸਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੁਰਤੀਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਮੁੱਲ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇੱਛਤ ਯਥਾਰਥ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਜੀ ਗਈ ਹੈ।ਇਸ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਡਾਇਉਨੀਸਸ ਦੇ ਸੈਕਲਪ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ।

ਨੀਤੋਝੇ ਡਾਇਨਿਓਨੀਸਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਕਲਾ ਦੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਭਾਵ ਪਰਿਵਰਤਨ, ਜਿਰਜਣਾ ਲਈ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਿਅੰਕਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਏਕਤਾ, ਵਿਅਕਤੀਤਵ, ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਸਮਾਜ, ਯਥਾਰਥ ਤੋਂ ਪਾਰ ਚਲਾਏਮਾਨ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦੀ ਉਤੇਜਨਾ ਹੈ।(ਸਫਾ-25) ਨੀਤੋਝੇ ਦੀ ਨਾਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਡੁੱਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਇਹ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਮਨੁੱਖ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਘੜ-ਰਨ ਰਾਹੀਂ ਤੜ-ਵੜ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਸੰਗਠਿਤ ਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਊਰਜਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਦਲਦੀ ਹੈ ਪਰ ਆਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਾ ਆਦਿ ਹੈ ਨਾ ਅੰਤ।ਤੱਤ ਇਸ ਦੇ ਕਰੌਰ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਗਰਮ ਅਤੇ ਸਵੈ ਵਿਰੋਧੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਰੋਧਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਸਰੋਤ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸੁਮੇਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਨੀਤੋਝੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਰੌਰ, ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਤਾਮੀਲ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ। (ਸਫਾ-26) ਭਾਰਤੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਾਲੀ ਦੇ ਨਾਂਅ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਕਾਲੀ ਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਪੁਰਾਣਕ ਦੇਵੀ ਦੇ ਸਵਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ।ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਤੰਤਰ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂਤਰਿਕ ਮੱਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਯੋਗਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਜਿਹੜੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਦਾ ਵਡੇਲਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਲੀ ਮਨੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲਈ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ ਯੁੱਧ ਦੀ ਦੇਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਹ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਸਵਰੂਪ ਬੜਾ ਭਿਅੰਕਰ ਹੋ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਪਾਲ ਕਜ਼ਾਕ ਦੇ ਨਾਵਲ ‘ਇਤਿ ਕਥਾ’ ਵਿੱਚ ਮੁੱਲ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਭਾਵ ‘ਜੈਡਰਡ ਸਥਾਲਟਰਨ’ ਉੱਪਰ ਕੇਂਦਰਤ ਇਸ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪਸਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਅੰਰਤ ਪਾਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਲ ਦੀ ਤੀਵੀਂ ਚਾਹੇ ਪੁੰਨ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਮਜਬੂਰੀਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਮੁੱਲ ਵੱਟਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮਜਬੂਰੀਵੱਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੁਆਰ ਵੱਸਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰੇ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅੰਰਤ ਪਾਤਰ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਭਾਵੇਂ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਦਾ ਸਾਕ ਹੈ, ਪਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਗੁਰੇ ਦੀ ਇਸ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।(ਉਹ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿੱਚ ਭੂਰੇ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲਿਖਾਇਕ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਦੀ ਅਧੀਨਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਵੀਕਾਰਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ‘ਇਤਿ ਕਥਾ’ ਨਾਵਲ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਅੰਰਤ ਪਾਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਈਨੀਸ਼ੀਅਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ।ਉਹ ਜਪਾਨੀਆਂ ਮਹਿਮਾਦਾਵਾ ਦੇ ਉਲਟ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।ਗੁਰੇ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੇ ਗੁਸਤਾਖ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇਭਰ ਸੀ। ਨਿੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਨੇ ਬੱਧਤ ਮਾਰਿਆ ਗੁਰੂ ਮੋੜਵਾ ਜੜ ਦਿੱਤਾ (ਸਫਾ-46) ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਨੰਗੇ ਮੂੰਹ ਆਉਣਾ, ਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀਪ ਤੋਂ ਉਤਰਨਾ, ਦੇਖਣ ਆਈਆਂ ਜਨਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁਬਾਨਦਰਾਸੀ, ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਮੁੰਝੇ ਦੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨੇ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣਾ, ਲਾਡੋ ਨਾਲ ਹਮ ਬਿਸਤਰੀ, ਗੁਰੇ ਜਦੋਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਲਾਡੋ ਨੂੰ ਮਰਦਾਵੇਂ ਕੱਪੜੇ, ਚਿਰੇ ਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਮੁੱਛਾਂ, ਪਗੜੀ ਅਤੇ ਗਰ ਵਿੱਚ ਪਰਨਾ ਪਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚਿਤਵ ਲੈਂਦੀ, ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੀ, ਦੁਲਾਰਾ ਦੀ, ਮਧੋਦੀ, (ਸਫਾ-173) ਅਤੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਗੁਰੇ ਦੇ ਚਰਿਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।ਡਾਕਟਰ ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲ ਦੀ ਖੁੰਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਾਰੀ ਮਨੂੰ ਸਿਮਰਤੀ ਵਿੱਚ ਆਂਕੇ ਗਏ ਗੁਣਾ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ।ਗੁਰੇ ਸਿਮਰਤੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਨੀਂਹ ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਚਿੰਨ੍ਹ ਖੜਾ

ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ

ਅੰਰਤ ਦੀ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ

ਚਰਚਾ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਦੀ

ਡਾ. ਅਨੁਰਾਗ ਸ਼ਰਮਾ

ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਵੰਗਾਰਦੀ ਹੈ (ਸਫਾ-11) ਉਹ ਇਕ ਅਬਲਾ ਨਾਰੀ ਦਾ ਬਿਥ ਤੋੜਦੀ ਹੋਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਹੀ ਚਾਹੁ ਮਰਿਆਦਾ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸੁੱਚ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਲਿਆਣੀ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨੌਜੇ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ।ਉਹ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਕਲਿਆਣੀ ਦੇ ਰੱਜ ਜਿਉਣ ਵਾਲੇ ਤ੍ਰਿਆ ਚਰਿਤਰ ਇਸ ਕਰਕ ਅੰਗਰਾਜ਼ੀ ਲਈ ਉਹ ਠਕਰਾਇਣ ਬਣਨ ਲਈ ਕੂਝ ਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ।(ਸਫਾ-147) ਭਾਵ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਹਰ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਲਈ ਉਹ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਉਹ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਦੋਨਾਂ ਹੀ ਮਰਦ ਸਰਬਣ ਤੇ ਨੌਜੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਮਤੀ ਉੱਚ ਜਾਤ ਵਿਚ ਰਲਣ ਦੇ ਲਈ ਜੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਗਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਜੋਗ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਲੱਲਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਸੁੱਚੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁੰਮਿਕਾ ਚਾਹੁ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੀਤਲ ਭਾਵੇਂ ਜੋਗ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਣਜੀਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੋਚ ਉਤਰੀ ਤਾਂ ਮਨ ਚਪਕੀਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਉਡਰਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਜਵਾਨ ਹੋਈ, ਰਣਜੀਤ ਨਾਲ ਫਿੱਕੜਿਆਂ ਪੜ੍ਹੀ, ਇਸ਼ਕ ਕੀਤਾ, ਇਕੋ ਪਿੰਡ, ਇਕੋ ਜਾਤ ਗੱਤ। ਸਫਾ (258) ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਇੰਜ ਕੋਈ ਵੀ ਪਰੰਪਰਕ ਭਾਰਤੀ ਅੰਰਤ ਨਹੀਂ ਸਿਰਜੀ ਗਈ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਅੰਰਤ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਹੈ

ਵਿੱਚ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।ਇਹ ਬਦਲਾ ਅੰਰਤ ਦਾ ਹੈ। ਬਦਲਾ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਵੇਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਦਾਚਾਰਕ ਤਵਾਜ਼ਨ ਰੱਖਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਬਦਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਿਸਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਿਸਕ ਅਤੇ ਅਹਿਸਾਸ।ਗੁਰੇ ਦਾ ਬਦਲਾ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣ ਜਾਂ ਜਲੀਲ ਕਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਮਨੋਇੱਛਤ ਵਸਤੂ ਦੀ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬਧਤ ਹੈ। ਮਨਇੱਛਤ ਪਤੀ, ਘਰ ਅਤੇ ਤਕਦੀਰ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਮਨ ਇੱਛਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹਰ ਕੁਕਾਵਟ ਭਾਵੇਂ ਸੱਸ, ਸਹੁਰਾ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ, ਚਾਹੁ, ਲਾਡੋ ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਭੂਰ ਸਿਉ ਨਹੀਂ ਨਾਲ ਉਹ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉਤਾਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਸਹੀ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਮੰਗੇਤਰ ਦਾ ਪਿਓ ਕਹਿੰਦਾ, “ਤੂੰ ਉਸੇ ਦਾ ਭਰਾ ਹੋ ਨਾ? ਜਿਹਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਸ ਰਗੜੀ, ਫਿਰ ਸਹੁਰਾ ਉਕਸਾਇਆ ਮਰਨ ਲਈ ਤੇ ਹੁਣ ਘਰ ਵਾਲੇ ’ਤੇ ਕਾਨੀ ਪਾਈ ਫਿਰਦੀ ਹੈ।” (ਸਫਾ-71) ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਹੱਥੋਂ ਬੇਇਜ਼ਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਘਰ ਦੇ ਨੌਕਰ ਨਾਲ ਕਰਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲ ਵਿਚਲੀ ਪ੍ਰਸਿੱਨੀ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ

ਡਰੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਗਾਥਾ

ਫੋਮਾ ਗੋਰਦਿਏਵ : ਇਕ ਸਹਿਮਿਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ

ਮੈਕਸਿਮ ਗੋਰਕੀ
ਅਨੁ : ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ
ਪੰਨੇ-288, ਕੀਮਤ-300 ਰੁਪਏ
ਸਪਤਸ਼ੀਲੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਮੈਕਸਿਮ ਗੋਰਕੀ (ਫੋਮਾ ਗੋਰਦਿਏਵ) ਇਕ ਸਹਿਮਿਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਨਾਵਲ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਜੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ ਅਤੇ ਡਾ. ਨੀਲਮ ਗੋਇਲ ਨੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ‘ਨਾਲੇ ਪੁੰਨ, ਨਾਲੇ ਫਲੀਆਂ’ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਅਨੁਵਾਦ ਕਾਰਜ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਪਰੰਤ ਅਨੁਵਾਦਕ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਆਈਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸਦਕਾ ਉਹ ਇਸ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਕੰਮ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਚਨਾ ਦੀ ਮੌਲਿਕਤਾ ਕਾਇਮ ਰਹੇ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਰਜਮਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਪਣਾ ਤੇ ਜਿਸਥਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਲ ‘ਰੰਦਰੀ’ ਨੂੰ ਪਾਪਤ ਹੈ, ਉੱਚੀ ਸਥਾਨ ਰੂਸੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਮੈਕਸਿਮ ਗੋਰਕੀ ਦੇ ਨਾਵਲ ‘ਫੋਮਾ ਗੋਰਦਿਏਵ’ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ ਨੇ ਨਾਵਲ ਨੂੰ 13 ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਨਾਇਕ ਫੋਮਾ ਗੋਰਦਿਏਵ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫੋਮਾ ਗੋਰਦੇਵ ਇੱਕ ਅਮੀਰ ਬਾਪ ਦਾ ਬੇਟਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਾਤਰ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ ਹੋਂਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ

ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਲਿਗਿਆਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਛੋਟੇ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੂਸੀ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨਾਂਅ ਉਚਾਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਅੱਧੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਛੋਟਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਲੈਨਿਨ ਦੇ ਨਾਂਅ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਵਾਕਫ਼ ਹਨ, ਪਰ ਜੇ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂਅ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਇਲੀਚ ਲੈਨਿਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਦਿੱਕਤ ਹੋਵੇ। ਪਿਉ-ਦਾਦੇ ਦਾ ਨਾਂਅ ਆਪਣੇ ਨਾਂਅ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਜਬੂਰੀ ਰੂਸੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੇ ਨਾਇਕ ਫੋਮਾ ਗੋਰਦਿਏਵ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਗਾ ਛਾਂਗ ਕੇ ਫੋਮਾ ਗੋਰਦੇਵ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਗੁਰਦੇਵ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਜਾਪੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਇਕ ਦੇ ਧਰਮ ਪਿਤਾ ਯਾਕੋਵ ਤਾਰਸੇਵਿਚ ਮਾਇਕਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਇਕਨ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਅਨਾਵੀਸ਼ਾ ਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਟ ਪਿੰਨੀ ਕਰਕੇ ਨਵੀਸ਼ਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉਪਰੀ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨਾਂਅ ਵੀ ਕੁਤਰ ਕੇ ਲੂਥਾ ਤੇ ਸਾਸ਼ਾ ਵਰਗੇ ਛੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਹਨਨ ਬੜੇ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਧਨੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਚਾਲੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਟੀਮਰ ਤੇ ਦਸ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਲ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡੇ ਝਾਗ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪੈਸਾ ਕਮਾਇਆ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਬ਼ਲ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਲਗਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਨਿੱਠ ਕੇ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਥੋਮਿਆ।ਉਸ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਸੀ ‘ਆਰਾਮ ਹਰਮਾ ਹੈ’। ਉਸ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦ ਕੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਲੱਦ ਲੈਂਦਾ ਜੁਲਦਾ ਜਾਪੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਇਕ ਦੇ ਧਰਮ ਪਿਤਾ ਯਾਕੋਵ ਤਾਰਸੇਵਿਚ ਮਾਇਕਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਇਕਨ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਅਨਾਵੀਸ਼ਾ ਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਟ ਪਿੰਨੀ ਕਰਕੇ ਨਵੀਸ਼ਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉਪਰੀ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨਾਂਅ ਵੀ ਕੁਤਰ ਕੇ ਲੂਥਾ ਤੇ ਸਾਸ਼ਾ ਵਰਗੇ ਛੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਹਨਨ ਬੜੇ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਧਨੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਚਾਲੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਟੀਮਰ ਤੇ ਦਸ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਲ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡੇ ਝਾਗ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪੈਸਾ ਕਮਾਇਆ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੁਬ਼ਲ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਲਗਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਨਿੱਠ ਕੇ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਥੋਮਿਆ।ਉਸ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਸੀ ‘ਆਰਾਮ ਹਰਮਾ ਹੈ’। ਉਸ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਖਰੀਦ ਕੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਲੱਦ ਲੈਂਦਾ ਜੁਲਦਾ ਜਾਪੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਇਕ ਦੇ ਧਰਮ ਪਿਤਾ ਯਾਕੋਵ ਤਾਰਸੇਵਿਚ ਮਾਇਕਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਇਕਨ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਅਨਾਵੀਸ਼ਾ ਦੀ ਕਾਂਟ-ਛਾਟ ਪਿੰਨੀ ਕਰਕੇ ਨਵੀਸ਼ਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਉਪਰੀ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨਾਂਅ ਵੀ ਕੁਤਰ ਕੇ ਲੂਥਾ ਤੇ ਸਾਸ਼ਾ ਵਰਗੇ ਛੋਟੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਗੀਵਿਊ

ਸਾਰਥਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਿੱਚ ਅੰਰਤ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ‘ਚੰਦਰੀ’ ਇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦੀ ਨ.ਫ਼ਸੀਆਤੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਗਿਆਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਪੁਤਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ‘ਪਾਤਸ਼ਾਹ’ ਕਹਾਣੀ ਡੋਰਾਵਾਦੀ ਵਿਡੰਬਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਭੋਰੇ ਦੇ ਚੱਕਰਵਿਉ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਗਵਾ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਾਬਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਖੜੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਖਜੀਤ ਦੀਆਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ‘ਮੈਂ ਆਯਨਘੋਸ਼ ਨਹੀਂ’ ਕਹਾਣੀ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਗਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਰਾਏ ਦੀ ਇਕ ਪਤੀ ਵਜੋਂ ਅਸਾਧਾਰਨ ਵਿਆਹ ਬਾਹਰੀ ਗਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਉੱਠਦੀ ਬਾਗੀ ਸੁਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਯਨਘੋਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ

ਗੱਲ ਕਹਿਦਿਆਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਯਨਘੋਸ਼ ਦੀ ਅਸਾਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਤਾਂ ਕੀ, ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰਾਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਗਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਅੰਤਰਾ’ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਵਿਲੱਖਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਹੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਯੁਕਤ ਸੰਵਾਦ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਮੂਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮੂਰਤ ਬਣਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨੀਆ ਸ਼ੈਲੀ, ਪਿੱਛਲਫ਼ਾਤ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਵਾਰਤਾਲਾਪੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਲਾਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਉਪ

ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦੇ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਗਿਆਨ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਵੇਕਲੇ ਢੰਗ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਸਥਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

- ਡਾ. ਸੰਦੀਪ ਰਾਣਾ

ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ

(ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ)
ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ
ਪੰਨੇ : 91, ਮੁੱਲ : 295 ਰੁਪਏ
ਲੋਕ ਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ
ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕਲਮਕਾਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ’ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਜੀਅ ਰਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪੀੜ, ਸੰਘਰਸ਼, ਆਸਾਂ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸਿਰਫ਼ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਜੀਵੰਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੌੜੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਚੀਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਦਨਸੀਬ ਕਬਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ, ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਉਘਾੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲੇਖਕ ਸਮਾਜਕ ਅਨਿਆਂ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ’ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ੁਗਨੀ ਅਤੇ ਢੋਲ ਸੇਮੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਧਾਰਾ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਝਲਕਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਰਵਾਇਤੀ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦਾ ਟਕਰਾਅ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ’ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਘੰਟੀ, ਓਪਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਮ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਉਲਝਣ, ਭਰ, ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਤਨਹਾਈ ਨੂੰ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਦਿਸ਼ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਲੀਕ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿਓ ਮਨੁੱਖੀ ਕੁਰੂਤਰ ਅਤੇ ਹਿਸਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਦਰਦਨਾਕ ਚਿੱਤਰ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੁੰਨੀ ਦੀ ਲਾਜ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਗਹਿਣਾ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਤ, ਗ਼ਰਵ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਗਹਿਣਾ ਸੋਨੇ-ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲ, ਸਵੈ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਸਿਰਲੇਖ ਕਹਾਣੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ, ਨਵੀਂ ਪੇੜ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਾ ਬਦਲ ਰਿਹਾ, ਆਸ, ਨਵੇਂ ਸਵੇਰੇ ਅਤੇ ਬਦਲਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲੇਖਕ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹਨਰੇ ਵਿੱਚ ਆਸ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ ਦੀ ‘ਭਾਸ਼ਾ ਸਰਲ, ਸਹਿਜ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਸੰਵਾਦ ਕੁਦਰਤੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਥਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਅੰਤ ਤੱਕ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਕੇਤਕ ਅਭਿਵਿਆਕਤੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਆਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉੱਚਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਇੱਕ ਐਸਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ, ਜੋ ਸਮਾਜਕ ਨੀਤੀਕ, ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਮੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਗਹਿਰਾਈ

ਨਾਲ ਛੋਂਹਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸੋਚਣ, ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਝਾਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਥਾਨ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

— ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਐਤਵਾਰ, 15 ਫਰਵਰੀ 2026 | 3

ਐਤਵਾਰ, 15 ਫਰਵਰੀ 2026 | 3

ਉਹ ਉਸ ’ਤੇ ਮੈਲੀ ਅੱਖ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕਲਿਆਣੀ ਜ਼ੋਰੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਗੋਮਤੀ ਤੇ ਜ਼ੋਰੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਜਦਾ ਹੈ। ਚਾਹੁ ਵਿਜੇ ਕੋਲੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ ਘੋਲ ਰਹੀ ਲਾਡੋ ਕਿਸੇ ਖਤਰਨਾਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਦੇਂਦੀ ’ਤੇ ਜਾ ਖੜੀ। ਉਹ ਮਾਚਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਮਸਾਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿੱਚ ਘੋਲ-ਘੋਲ ਕੇ ਵਿਜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਉਂਦੀ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।ਇਸ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲਾਡੋ ਦੀ ਬੇਹੁਮਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਵਿਜੇ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਵਿਜੇ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੀ ਲਾਡੋ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਕੁੱਤੇ ਮੌਜੇ ਨਾਲ ਮੜ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਮੂਤਿਆ, ਸ਼ਰਾਬ ਨੇ ਅੰਦਰ ਲੁਹਤਾ, ਮੈਂ ਰੋਈ ਪਿੰਨੀ, ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ ਕੁੱਤੇ ਨੇ ਲੈ ਦੇਖ।” (ਸਫਾ 202) ਵਿਜੇ ਇੰਜ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਲਾਡੋ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਡਿੰਗਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੰਝਣਾ ਹੈ।ਇਹ ਘਟਨਾ ਦੁਰਯੋਧਨ ਤੇ ਦਰੋਪਦੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਲਿਆਣੀ ਆਪਣੇ ਸਵਾਰਥ ਲਈ ਸਰਬਣ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਨੀ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਦਾ ਕਤਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਆਪ ਵੀ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਉਸ ਉੱਤੇ ਮੈਲੀ ਅੱਖ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਇਹ ਨਾਵਲ ਬਦਲੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਆਮ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, ‘ਤ੍ਰੀਆਚਲਿਤੁ ਨ ਜਾਨੇ ਕੋਇ, ਖਸਮ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁਤੀ ਹੋਇ।’ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਮਨ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਆ ਚਰਿੱਤਰ ਦੇ ਇਕ ਰੂਪ ਤ੍ਰੀਆ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਬਲ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਦੇਂਤ ਕਥਾਵਾਂ, ਪਹੀ ਕਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੀ ਕਥਾ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਆ ਰ

ਸਮਕਾਲ

ਸੰਪਾਦਕ: ਸਤਪਾਲ ਭਾਗੀ, (98/61-55530), Email: tasmanpunjab2021@gmail.com

ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ, ਜਲੰਧਰ

ਸਹਿਮ

ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਦੇ ਗਰਾਊਂਡ ਦੀ ਘਾਹ ਕੱਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮਾਲੀ ਪਵਨ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ। ਪਵਨ ਨੇ ਪੁੱਸ ਕੀਤੀ ਚਿੱਟੀ ਕਮੀਜ਼ ਅਤੇ ਨੀਲੀ ਪੈਂਟ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚਮੜੇ ਦੇ ਪਾਲਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਝੂਟ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਘੀ ਮਾਰਦੇ ਆ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੰਘੀ ਦੇ ਦੰਦਿਆਂ ’ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੁਕ ਮਾਰ ਕੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਆਪਣੀ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਬੋਲਿਆ, ‘ਦੱਸ ਮੈਡਮ ਜੀ, ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ?’ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਗਰਾਊਂਡ ’ਚ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ-ਵੱਡੀ ਘਾਹ ਖੜੀ ਹੈ। ਕੱਟ ਕੇ ਸਫਾਈ ਕਰ ਦਈਂ ਅੱਜ।ਸਾਹਮਣੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਦੀ ਗਰਾਊਂਡ ਦੀ ਵੀ ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਪ ਦੇਖ ਲੈ।’

‘ਸਫਾਈ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਗਰਾਊਂਡ ਦੀ? ਇਸ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਲੱਗਣਗੇ।’ ਪਵਨ ਜੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਉਂਗਲੀ ਵਰਗੇ ਹੋਇਆ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੋਂਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਵਤੀਰੇ ’ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਆਇਆ, ਪਰ ਬੋਲੀ, ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਕਿਉਂ ਲੱਗਣਗੇ ਤੈਨੂੰ ਸੌਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਤਨਖ਼ਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਕੰਮ ਲਈ।’

‘ਤਨਖਾਹ ਮੈਡਮ ਜੀ ਗਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ-ਪਾਣੀ ਦੇਂਦ ਦੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਰਸਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਘਾਹ-ਭੂਸ ਕੋਈ ਮੈਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਨਵੇਂ ਆਏ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇੰਨੀ ਸੁਣ ਲਈ ਮੇਰੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨੋ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲਗਵਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲਵੋ ਸੁਖੀ ਰਹੋਗੇ।’ ਪਵਨ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਤੀਲ੍ਹਾ ਘਮਾਉਂਦਾ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

‘ਕਿਉਂ ਘਾਹ-ਭੂਸ ਕੀਹਣੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਹੋਇਆ?’

‘ਫੇਰ ਉਹੀ ਗੱਲ ਮੈਡਮ ਜੀ।’ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਕੰਮ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਮਣੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦੋਪਿਛਾ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਕੱਟ ਰਿਹਾ ਘਾਹ ? ਮਾਲੀ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਡਮ ਨੇ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।’

‘ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਭਲਾ 500 ਰੁਪਏ ਤੂੰ ਦੇ, ਜੇ ਤੂੰ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕੰਮ। ਇਹ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।’

‘ਮੈਡਮ ਜੀ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਕਿਹੜਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਪਤਾ ਹੈ ਪਤਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੈਡਮ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਤਨਖਾਹ ਮੈਨੂੰ ਸਕਾਰ ਦਿੰਦੀ

ਮੀਨਾ ਨਵੀਨ ਏਸ ਵੇਲੇ ਅੰਬਾਲਾ ਕੈਂਟ (ਹਰਿਆਣਾ) ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸਕੂਲ ਲੈਕਚਰਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਾਣੀ, ਨਾਵਲ, ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਡਾਣ (ਬਾਲ ਕਹਾਣੀ), ਭੁਰਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ (ਨਾਵਲ), ਸੱਚੇ ਸੱਚ (ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਬਾਲ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ‘ਉਡਾਣ’ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਵੱਲੋਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਮੇਤ ਹਰਿਆਣਾ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਕਾਦਮੀ ਵੱਲੋਂ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਬਾਲ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਨਾਰੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੀਨਾ ਨਵੀਨ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਮੈਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੋ ਕੇ ਘਾਹ ਕੱਟਾਂਗਾ ਬਹਿ ਕੇ।ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕੰਮ, ਨਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਹਾਂ ਜੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਇੱਧਰ ਲਗਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪੁੱਥਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਤਾਂ।’ ਪਵਨ ਘੂਰ ਕੇ ਮੌਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਸ ਨੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਉਂਗਲ ਉਨਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਹਾਂ ਦੱਸੋ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ ਗਰਾਉਂਡ ਸਾਫ਼? ਦੱਸੋ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?’

‘ਤੂੰ ਜਾਹ ਇੱਥੋਂ ਗਿਏ ਕੇ ਦੱਸਦੀ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ?’

ਪਵਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਆਖਿਆ, ‘ਨਹੀਂ ਮੈਮ। ਮਾਲੀ, ਨਾ ਹੀ ਸਵੀਪਰ ਇਹ ਦੇਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕੱਟਦੇ ਗਰਾਊਂਡ ਦਾ ਘਾਹ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰੀਏ ਕੁਝ ਆਖੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਦਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਦਿਹਾੜੀ ’ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਹੈ, ਉੱਪਰੋਂ ਆਏ ਡੀਏ, ਬੀਏ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣਾ, ਜਵਾਬਦੇਸ਼ੀ ਸਕੂਲ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੋਘ ਜਾਵੇ, ਠੀਕ ਹੈ।’

ਉਹੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮੈਂ ਆਖਿਆ, ‘ਹਾਂ ਜੀ ਹਾਂ ਜੀ। ਠੀਕ ਹੈ ਜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ।’ ਕਹਿੰਦੀ ਨੇ ਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਉਬਲ-ਪੁਬਲ ਮਚੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਧਿਆਨ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਘਾਹ ’ਤੇ ਜਾ ਟਿਕਿਆ।

‘ਇੰਪ੍ਰੋਕਸ਼ਨ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵੜਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ-ਵੱਡਾ ਘਾਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹਰ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਰਿਟਨ ਐਕਸਪਲਨੇਸ਼ਨ ਵੀ ਮੰਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗੀ?’ ਸੋਚ ਕੇ ਡਰਦੀ ਨੇ ਮੁੜ ਪਵਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਬੋਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ।

ਹਾਣੀ

ਅਮਨ ਦੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ਿੰਦ ਕਰਨ ’ਤੇ ਅੱਜ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰਕ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਮਨ ਦੇ ਸਭ ਦੋਸਤ ਵੀ ਆ ਗਏ।ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡਦੇ ਦੇਖ ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ‘ਚੰਗਾ ਹੋ ਬੱਚਾ ਕੁਝ ਖੇਡ ਲਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਬੱਚੇ ਖੇਡਦੇ ਕਿੱਥੇ ਨੇ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੋਬਾਈਲ ’ਤੇ ਹੀ ਤਾਂ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੰਦਕਿਓ ਖੇਡਣਾ ਤਾਂ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਏ।’ ਉਹ ਅਮਨ ਨੂੰ ਖੇਡਦੇ ਨੂੰ ਲਾਅਨ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਗਈ ਵੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਸੈਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਸੈਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਆਪਣੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦੇ ਕਈ ਬੰਦੇ ਮਿਲ ਗਏ। ਉਹ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਾਰਕ ਦੇ ਇਕ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ

ਗਾਉਣ ਅਤੇ ਹੱਸਣ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਉੱਧਰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਘੇਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਖੜੇ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿੰਦੇ ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਿਨ ਯੇ ਆਏ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਿਲ ਯੇ ਗਾਏ ਤੁਮ ਜੀਉ ਗਜ਼ਾਰੋਂ ਸਾਲ, ਸਾਲ ਕੇ ਦਿਨ ਹੋ ਪਚਾਸ ਹਜ਼ਾਰ, ਯੇ ਮੇਰੀ ਹੈ ਆਰਜ਼ੂ, ਹੈਪੀ ਬੰਡੇ ਟੂ ਯੂ, ਹੈਪੀ ਬੰਡੇ ਟੂ ਯੂ। ਸਭ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਦੋ ਜਣੇ ਫੋਟੋਆਂ ਪਿੱਚਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚਾਰਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਦੇ ਪਾਪਾ ਜੀ ਦਾ ਦੋਸਤ ਹੈ ਹੱਸਦਾ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, ‘ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਬੇ ਬੋਏ ਨੂੰ ਗਿਫਟ ਤਾਂ ਦਿਦਿ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ।’

ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇੱਕ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਗਮਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਸਭ ਨੇ ਖੂਬ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲ ਕੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਸਭ ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਝੁਮਦੇ ਨੱਚਣ ਲੱਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਤਾਂ ਦਿਦਿ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ।’

ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇੱਕ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਗਮਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗੇ, ਫੇਰ ਸਭ ਨੇ ਖੂਬ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲ ਕੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਮੁਬਾਰਕਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਸਭ ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਝੁਮਦੇ ਨੱਚਣ ਲੱਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਵੇਂ ਖ਼ੁਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ।

‘ਵਾਹ! ਕਿੰਨਾ ਵਧੀਆ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਕੇ ਬੈਠਾ ਬਚਪਨ ਛਾਨਾਂ ਮਾਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਜੀ ਤਾਂ ਇਕੱਲੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਜਿਵੇਂ ਉਮਰ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋ ਗਏ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇੱਥੇ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਕਰਾਂਗਾ।’ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ।

ਸ਼ਗਨ

ਦੀਪੂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਹੋਏ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਗਲੀ-ਗੁਆਂਢ ਦਾ ਵੀ ਖੂਬ ਆਣਾ-ਜਾਣਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਵੇਰ ਦੇ ਦਸ ਭ੍ਰ ਵਜੇ ਹੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਵੱਜਦੀ ਢੁੱਲਕੀ ਦੇ ਵੱਜਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਮੁਹੱਲਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੁੱਢੀਆਂ ਮੰਜੇ-ਰੁੜੀਆਂ ’ਤੇ ਬੈਠੀਆਂ ਦੇਵ ਵੀ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਚੜਾਉਂਦੀਆਂ ਬੋਲ ਵੀ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਵਾਤੂ ਦਾ ਖਰਬਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਕਾਰਜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇ ਦੇ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਦੀਪੂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਉਹ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਵਹੁਟੀ ਰੂਰਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਨੀਰਜ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਗਾਂਦੇ ਹੋਏ ਨੱਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-

ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਤੇਰਾ ਹਾਰ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਲੀਏ,

ਸਫ਼ਾ 3 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਪਰ ਫੋਮਾ ਭਟਕਣਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਨਾਵਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਮਾਇਕਨ ਦੇ ਬੇਟੇ ਟਾਰਸ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ‘ਉਸ ਲਈ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਕੰਮ ਤੇ ਲੋਕ ਸਭ ਕੁਝ ਝੂਠ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਤੇ ਵਧਾਪ ਨੂੰ ਉਹ ਆਤਮਾ ਦੇ ਪਾਲ਼ੀ ਪਿੱਪੇ ਨੂੰ ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਹਿੰਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਲੋਕ ਜੇਕਰ ਆਪਣੀਆਂ ਤਿਜ਼ੌਰੀਆਂ ਭਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਤਿਜ਼ੌਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਧਨ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਮੀਰ ਬਾਪ ਦਾ ਬੇਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਈਲੀਆ ਯਫ਼ੀਮ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਟੀਮਰ ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ 30 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੰਦੇ ਸ਼ਰਭ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ੇਂ ਬਹੁਤੇ ਔਖਧੜ ਉਮਰ ਦੇ ਤੇ ਮੌਨੇ-ਪ੍ਰਮੌਨੇ ਵਾਪਰੀ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਟੀਮਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਾਇਕਨ ਤੇ ਹੋਰ ਮੌਨੇ-ਪ੍ਰਮੌਨੇ ਵਪਾਰੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫਿਨਿਆਂ ’ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਾਇਕਨ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਪਾਰੀ ਹੀ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਉਸਰੇਂਦੀਏ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਵਪਾਰੀ ਰੂਸ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਵਰਗ ਦੇ ਗੰਢੇਵ ਨੇ। ਇਸ ਸ਼ਰਭ ਚੰਗਨ ਫੋਮਾ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਫੋਮਾ ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਘਟੀਆ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਜੇਲ੍ਹਖਾਨੇ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਵਸਥਾ ਕਾਇਮ ਦੀਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਬਲਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮੀ ਨਹੀਂ ਬੋੜੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ। ਫੋਮਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਲੈਣਾ ਅੰਧਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਆਤਮੀ ਲਿਡਲ-ਤਿਲ ਮਰ ਰਿਹਾ ਤੇ ਇਸਤਾਨੀਅਤ ਖਾਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਫੋਮਾ ਜੋ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੀ। ਮਾਇਕਨ ਦਾ ਲੈਕਚਰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਲਾਵਾ ਫੁੱਟ ਉਠਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੌਨੌਨਵ ਜਿਸ ’ਤੇ ਨਾਬਾਲਗ਼ ਲੜਕੀ ਦੇ ਅਪਰਹਣ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜ਼ਖ਼ਮ-ਜ਼ਖ਼ਾਹ ਤੇ

ਸਫ਼ਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਪਿੰਡ ਰੁੜ੍ਹਕਾ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੋਂ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਲੌਟੀਅਰਾਂ ਨੇ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੀਟਿੰਗ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਲਾਹੇ ਰਹੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਮ ਵਾਂਗ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। 2 ਮਿਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਤ੍ਰਾਂ ਮਾਈਕ ਮੰਗਵਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੌਂਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣ ਸਪੀਕਰ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਨੇ ਕਾਮਰੇਡ ਗੋਪਾਲਨ ਲਈ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਈਕ੍ਰੋਫੋਨ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੰਡਿਆਲਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਗੁਆਂਢੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸਾਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 5 ਮਿੰਟ ਲਈ ਜੰਡਿਆਲਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉੱਥੇ ਗਏ ਤਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਵੀ ਉੱਥੇ ਸਨ। ਇਹ ਦਿਨ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸਾਬਤ ਹੋਈ।

ਧਾਲੀਵਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਪੁਲਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਅੰਰਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਕਾਮਰੇਡ ਗੋਪਾਲਨ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਥੇ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਅੰਰਤਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਐਂਤੀਆਣਾ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਦੇ ਭੈਣਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਪੁਲਸ ਦੁਬਾਰਾ ਇੱਥੇ ਆਈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ? ਕਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਝਿਜਕ ਦੇ ਜਵਾਬ ਆਇਆ, ‘ਪੁਲਸ ਗਿਆ ਮਾਮ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ।’ ਠੀਕਰੀਵਾਲ ਵਿੱਚ ਅੰਰ

ਐਤਵਾਰ, 15 ਫਰਵਰੀ 2026 (ਆਖਰੀ ਤੌਂ ਪਹਿਲਾ ਸਫ਼ਾ)
ਉਹ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਤਾੜੀ ਵਜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚ ਰਹੀ ਸੀ।

ਦੀਪੂ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਦੀਦੀ ਹੋ ਗਿਆ ਨੱਚਣਾ ਗਾਣਾ ਬਬੇਰਾ।’ਤੁਣ ਕੁਝ ਥਾ ਪੀ ਲੈ ਬਹਿ ਕੇ।’ ਠੀਰਜ ਪਸੀਨਾ ਪ੍ਰੁੱਝਦੀ ਰੁਸੀ ਸੀ ਉੱਤੇ ਬਹਿ ਗਈ।

ਖਾਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਖੜੀ ਭੀੜ ਘਟਣ ਲੱਗੀ। ਚਾਹ ਨਾਲ ਬਰਫੀ ਥਾ ਕੇ ਠੀਰਜ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਦੀਪੂ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਦਾ ਸਿਰ ਚੁੰਮ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕੀ ਸੌ ਰੁਪਏ ਉਹਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਹੋਰਾਨ ਹੁੰਦੀ ਮਿੰਦਰੋ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀ, ‘ਇਹ ਕੀ ਭਲਾ?’

‘ਆਂਟੀ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੀਪੂ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਦੀਦੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੀਪੂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਹਾਂ, ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਹਾਂ, ਆਖਰ ਇੰਨੇ ਕੁ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਿਭਾਉਣੇ ਤਾਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ?’ ਆਖਦੇ ਠੀਰਜ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਸਨ।

ਥਾਂ

ਸਿਮਰਤ ਦੀ ਨਵੀਂ-ਨਵੀਂ ਨੌਕਰੀ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ। ਉੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੋਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸਕੂਲ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕੋਈ ਕਮਰਾ ਸੀ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਉਸ ਨੇ ਸਟਾਫ਼ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸੂਣ ਕੇ ਇੰਦੂ ਮੈਡਮ ਨੇ ਆਖਿਆ, ‘ਮੈਡਮ ਇਹ ਹਰਿਆਣਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਆਏ ਹੋ ਉੱਥੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਈ ਕਮਰੇ, ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਚੱਟਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਤੌਰ ’ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਇਹ ਨਾਲ ਆਦਰ ਨੀ, ਬਿਉਟੀ ਵੈੱਲਵੇਅਰ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ, ਸੰਗੀਤ, ਆਰਟ ਐਂਡ ਗਰਾਫਟ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇ ਵੀ ਹਨ। ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਕਮਰੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਵੀ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਬਰਾਂਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਖੋਲੇ ਹੀ ਰੁਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ।’

‘ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਗਲ਼ਤ ਹੈ।’ ਸਿਮਰਤ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਾਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਲਈ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਮੈਡਮ ਠੀਕ ਹੈ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਦੇਣਾ। ਜ਼ਰੂਰ। ਕੁਝ ਗਰਾਂਟ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ’ਤੇ ਖਰਚ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਕਮਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਦੇ ਲਓ, ਜੇ ਕੋਈ ਕਮਰਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਲੀ ਦਿਖਦਾ ਹੋਵੇ, ਬਣਾ ਲਵੋ, ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕਮਰਾ।’

ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਫਰਨੀਚਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਟੁੱਟੇ ਫਰਨੀਚਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਹੀ ਫਰਨੀਚਰ ਵੀ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਿਮਰਤ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਿਹਾ ਫਰਨੀਚਰ ਵੱਖ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਫਰਨੀਚਰ ਕੱਢ ਕੇ ਦੋ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਰਖਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਸਾਮਾਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਰਟ ਸਟੈਂਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਾਤਾਨਾ ਟੋਬਲ ਫੁੱਟ ਆਦਿ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਝਾੜ-ਪੁੱਝ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵਰਤਣਯੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਸਿਮਰਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਚਾਟ ਅਤੇ ਮਾਡਲ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਖੂਬ ਸਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹੁਦੀਆਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਇਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਆਏ। ਇੰਦੂ ਮੈਡਮ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ‘ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਕਮਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਤਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਤੁਸੀਂ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਕੋਈ। ਵਾਹ ਮੈਡਮ ਜੀ ਆਖਿਰ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲਈ ਕਮਰਾ ਵਿਭਾਗ ਕਰ ਹੀ ਲਿਆ।’

ਸੰਪਰਕ : 94678-64440

ਸਫ਼ਾ 3 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਕਦਰ ਅੰਗਝਾਈ ਲਈ ਉਹ ਠਕਰਾਉਣ ਬਣਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ।(ਸਫਾ-147) ਕਲਿਆਣੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਠਕਰਾਇਨ ਬਣਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੰਨੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਸੁਹਰੇ ਦੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੰਨੀ ਖੇਤਰ ਗਈ ਨਭੇ ’ਚ ਪੁੱਤ, ਗੰਜਨ ਖੁਹ ਵਾਲੀ ਖੋਟੜੀ ’ਚ ਪਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਸਿੰਨੀ ਜੀ ਕਰਵਾ ਕੀਤਾ ਦੇ ਭਰੋਟੇ ਛਿਟੀਆਂ ਮੰਜੇ ਦੁਆਲੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਤੇਲ ਦੀ ਪੀਪੀ ਛਿੜਕੀ, ਤੀਲ੍ਹੀ ਛਾਈ ਆਪਦੇ ਲੀੜੇ ਲਗਾ ਰਹੇ ਕੋਠੜੀ ਦੀ ਕੁੰਡੀ ਮਾਰੀ ਖੁਹ ਵਿੱਚ ਕੁੱਦ ਗਈ।(ਸਫਾ134)

ਡਾਕਟਰ ਰਵੇਲ ਸਿੱਧ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਵਲ ਦੇ ਪੂਰੇ ਬਿਬਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਮ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਾ ਵੈਲੋਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਬਦਲਾਖੋਰੀ, ਈਰਾਦਾ ਤੇ ਦਵੇਖ ਹੈ। (ਭੂਮਿਕਾ) ਗੁਰੇ ਦੇ ਕਾਮ ਸੰਬੰਧ ਗੁੱਬੀ ਨਾਲ ਹਨ।ਵਿਜੇ ਬਾਜ਼ਾਹੂ ਅੰਰਤਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।ਕਲਿਆਣੀ, ਗੋਮਤੀ, ਨੰਜਾ, ਸ਼ੀਤਲਾ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਬਾਰੇ ਕਾਮੁਕ ਸੰਬੰਧ ਹਨ। ਚੰਦੂ ਰਾਹੀਂ ਵੀਰੂ ਦਾ ਕਤਲ, ਗੁਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਧੂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਲਾਲਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕਤਲ, ਜੋਰੇ ਦਾ ਕਲਿਆਣੀ ਰਾਹੀਂ ਕਤਲ, ਚਾਰੂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਜੇ ਦਾ ਕਤਲ, ਚੂੜ ਦਾ ਆਪਣੇ ਭਨੇਈਏ ਦੇ ਕਾਤਲ ਦਾ ਕਤਲ, ਪ੍ਰਸਿੰਨੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸੁਹਰੇ ਦਾ ਕਤਲ ਆਦਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਿੰਸਾਤਮਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਵਲ ਵਿੱਚ ਵੈਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।ਇਹ ਕਾਮ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਸੁਧੀਰ ਕੱਕੜ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ-ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅੰਰਤ ਕਾਮ ਵਿੱਚ ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਮੁਕ ਤਰੰਗ ਹੇਠ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਮਰਿਆਦਾਵਾਂ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਆਪਣੀ ਕਾਮ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਮਾਂ, ਪਿੰਤ, ਤੇ ਘਰ ਵਾਲਾ ਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬੱਚੇ ਵੀ ਦਾਅ ’ਤੇ ਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।ਇੰਟੀਮੇਟ ਰਿਲੇਸ਼ਨੜ (ਸਫਾ-50) ਇਹ ਨਾਵਲ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ ਦੀ ਇਸ ਰੂਪੇਤੀ ਨੂੰ ਅੰਗੇ ਤੋਰਦਾ ਹੈ।ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਤਾਮਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਨ ਚੰਦੂ ਨੌਰਕ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇਖਿਆ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੁੱਕੜ ਦੀ ਢੇਰੀ, ਚੰਦ ਢੇਰੀ ’ਚੋਂ ਕੁਕੜ ਝੁੱਟ ਦਾ, ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਪਾਏ ਦਾ ਜੁੱਟ ਤੇਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁੱਤੇ ਹੋਣ ਦਾ ਖਿੱਚ ਕੇ ਹੋਣ ਵੱਖ ਕਰਦਾ, ਲਹੂ ਦਾ ਫੁਹਾਰਾ ਫੁੱਟਦਾ।(ਸਫਾ- 86)

ਨਾਵਲਕਾਰ ਨੇ ਅਜੋਕੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮਸੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਛੋਹਿਆ ਹੈ।ਜਿਵੇਂ ਬਿਹਾਰ ਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਆਮਦ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਰੱਕੀ, ਰਾਖਵੇਂਦਰਨ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਕਾਰਨ ਜੱਟਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂੀਆਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਤਨਾਓ, ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਉਤਾਰ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਲਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਉੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਦੇ

ਸਫ਼ਾ 1 ਦੀ ਬਾਕੀ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੱਤਰ ਪਕੜੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇਸ਼ ਪੁੱਖ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅਥਾਹ ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਪਲਿਆ ਵੱਡਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪੜ੍ਹਣ ਜੰਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਵਾੜੇ ਦਾ ਸੀ। ਖੇਤੀ ਬਰਾਨੀ ਸੀ।ਮੀਹ ਪੈਂ ਹੋਈ ਸੀ ਰਿਹਾ। 1956 ਬਿਕਰਮੀ ਦਾ ਅਕਾਲ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨੌਜਵਾਨ ਭੌਰਮੋਟ ਅਤੇ ਘੋੜ ਸੁਆਰੀ ਦਾ ਸ਼ੋਕੀਨ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਘਰ ਦੀ ਮੰਦਰਾਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਬਾਨ੍ਹਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਕ ਮੁਤਾਬਕ ਖੇਡਾਂ, ਕਰਤਬ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਕੁੱਕਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਰਤਾ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਾਈਕਾਟ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੰਬਾਲਾ ਛਾਉਣੀ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜ ਕੇ। ਦਸੰਬਰ 1599, 12 ਨੰਬਰ ਰਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਘੋੜ ਸੁਆਲ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਜੰਗੀ ਖੇਡਾਂ, ਕਰਤਬਾਂ, ਘ

ਢਾਹਾਂ ਇਨਾਮ ਵੰਡ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਜਦੋਂ ਬਾਰਸ ਢਾਹਾਂ ਹੁਰੀਂ ਸਾਨੂੰ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਅੰਬਲੀ ਵਿਖੇ ਸਾਡੀ ਗੋਤੀ ਮਰਵਾਉਣ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਜਥੇ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਇ ਅਜੀਜ਼ਉੱਲਾ ਖਾਨ ਵੀ ਸਨ। ਬਾਰਸ ਹੁਰੀਂ ਸਭ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਘੁੰਮਦਿਆਂ, ਫੇਰੀ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਤੇ ਬਲਬੀਰ ਪਰਵਾਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬੜੇ ਨਿਮਰ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਖੇ ਪੰਜਾਬ ਸਥਿਤ ਕਈ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ‘ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ’ ਕਈ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਤਹਿ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪੁੱਜੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਾਇ ਹੁਰੀਂ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਬਲਬੀਰ ਪਰਵਾਨਾ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਦੇ ਲਾਹੌਰੀ ਰੋਸਟਰੋਟੋ ਵਿਖੇ ਸਵਾਦਲਾ ਖਾਣਾ ਵੀ ਖਵਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਬਲਬੀਰ ਪਰਵਾਨਾ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਟਰਵਿਊ ਹੀ ਕਰ ਲੈ। ਮੈਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਰਾਇ ਹੁਰੀਂ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਰਾਇ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਪੁਰਤਾ ਦਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹੀ ਸਥਿਤ ਘਰ ਲੈ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਘੰਟੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਭਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਾਫੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਰਾਇ ਹੁਰੀਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਵਰਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜੁੜਨਗੇ।

? ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ...ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਥਿਤੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸੀ।

—ਅਸੀਂ ਰਾਜਪੂਤ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਪੁਰਖੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਹਿੰਦੂ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਜੋਸਲਮੇਰ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਏਧਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਸ ਗਏ। ਮੋਕਲ ਚੰਦ ਸਾਡੇ ਪਿਛੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਕਲਹਰ ਜਿਸ ਦਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਾਂਅ ਫਰੀਦਕੋਟ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਖੈਰਾਂ

ਮੁਲਾਕਾਤੀ : ਭਗਵੰਤ ਰਸੂਲਪੁਰੀ

ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੌਥੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੀ ਰਾਇ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ। ਉਹ 1323 ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਉੱਚ ਸਰੀਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸੂਫੀ ਦਰਵੇਸ਼ ਸਨ ਮਖ਼ਦੂਮ ਜਹਾਨੀਆ ਜਹਾਨ ਗਸ਼ਤ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਦਾ ਪੀਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਆ। ਉਥੋਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਕੋਲ ਹੋਏ ਨ। ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਸੀ। ਮਖ਼ਦੂਮ ਜਹਾਨੀਆ...ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ 1323 ਵਿੱਚ ਰਾਇ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂਅ ਰਾਇ ਸਰਾਜ਼ ਦੀਨ ਰੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1323 ਵਿੱਚ ਚੱਕਰ ਪਿੰਡ, (ਤਹਿਸੀਲ ਜਗਰਾਓਂ) ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ 700 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੁਰਤਾ ਨੇ ਹਨੂਰ...ਚੱਕਰ...ਹਲਵਾਹਾ...ਤਲਵੰਡੀ, ਰਾਏਕੋਟ, ਜਗਰਾਓਂ ਵਰਗੇ ਕਸਬੇ ਅਬਾਦ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਕਸਬੇ ਅਬਾਦ ਕੀਤੇ। ਜੋ ਸਾਡੀ ਸਾਖ਼ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਲਵੰਡ ਰਾਇ ਕਸਬਾ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ 1478 ਵਿੱਚ। ਇਹ ਰਾਇ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਹੋਂਡ ਕਵਾਦਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਂਅ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਾਡੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ-1 ਚੌਥੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਰਾਇ ਸਿਰਾਜ਼ਦੀਨ ਦੇ ਸਨ। ਜੋ ਮੁਗਲ ਅਲਾਉਦੀਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਨ ਅਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ 1478 ਈ. ਵਿਚ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ। ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ-3 ਜੋ ਰਾਇ ਕਮਾਲਦੀਨ-2 ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਜੋ 1705 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਚੀਫ਼ ਰਹੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ ਤੀਜਾ...ਪਹਿਲੇ ਉਹ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਰਾਏਕੋਟ ਅਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਹਲਵਾਹਾ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ। ਸਾਡੇ ਵਾਲੀ ਜੋ ਵੱਡੀ ਸਾਖ਼ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਏਕੋਟ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ 1648 ਵਿੱਚ। ਜਗਰਾਓਂ ਨੂੰ 1680 ਵਿੱਚ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ...ਰਾਇ ਕਮਾਲਦੀਨ-ਦੂਜੇ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਨ। ਰਾਇ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਰਾਏਕੋਟ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ 1648 ਵਿੱਚ। ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਚਾਚੇ ਤਾਏ ਸਨ। ਰਾਇ ਮੁਹੰਮਦ ਹੁਰੀਂ ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ ਤੀਜੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਰਾਇ ਅੱਲੀਆ ਰਾਇ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 1802 ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਨੂਰ ਉਨ ਨਿਜ਼ਾ ਦੇ ਰਾਣੀ ਭਾਗਭਰੀ ਵਿਧਵਾ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਇ ਅਲੀਆ ਦੇ ਮੌਤ ਉਪਰੰਤ ਰਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਮਾਲਕ ਬਣੀਆਂ। ਇਹ ਸਮਾਂ 1802 ਦਾ ਸੀ। ਰਾਣੀ ਭਾਗਭਰੀ ਨੇ ਵੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕੀਤਾ 1854 ਵਿੱਚ। ਰਾਇ ਇਮਾਮ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਇ ਫਿਜ਼ਾ ਤਾਲਿਬ ਖਾਨ (1848-1900) ਸਨ। ਜੋ ਰਾਇ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਰਾਏਕੋਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਰਹੇ। ਰਾਇ ਇਨਾਇਤ ਖਾਨ (1877-1953) ਰਾਇ ਫਿਜ਼ਾ ਤਾਲਿਬ ਖਾਨ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਜੋ ਰਾਏਕੋਟ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ 1904 ਵਿੱਚ। ਉਹ ਮੌਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਸਿਵਲ ਜੱਜ ਤੇ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਜਗਰਾਓਂ (1912-1937) ਰਹੇ, ਜੋ ਸੰਤਾਲੀ ਵੇਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ।

? ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੁਹਾਡੇ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਜਾ...ਇਹ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ।

—ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ‘ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼’ ਐ...ਹੋਰ ਹਵਾਲਾ ਬੁੱਕਸ ਹਨ। ਡਿਸਟਿਕ ਗਜ਼ਟੀਅਰ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਦੋਂ ਵੱਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੇ ਪਾਲਿਆ। ਮੇਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਜਨਮ ਹੈ 1951 ਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪਿਛਕੋਟ ਰਾਏਕੋਟ ਦਾ ਹੈ।

? ਮੈਂ ਬੜਾ ਜਿਹਾ ਫਿਰ ਪਿੰਡੇ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖੇ ਸਨ। ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਸਪੇਸ ਆਪਣੀ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿਹੜੇ ਕਾਨਨ ਸਨ। ਕੀ ਉਹ ਆਰੀਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਕੜੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਦਰਦਬਾ ਸੀ।

—ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਪਹਿਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਏਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਏਥੇ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਪੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ। ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਉੱਚੀ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਪੀਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਰਾਜ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਮੰਨਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਜੋ ਜੋਸਲਮੇਰ ਦੇ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੋਂ

ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ ਹਨੂਰ... ਚੱਕਰ... ਜਗਰਾਓਂ... ਰਾਏਕੋਟ ਕਸਬੇ ਅਬਾਦ ਕੀਤੇ

ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਰਾਏ ਇਨਾਇਤ ਖਾਨ

ਰਾਏ ਫਕੀਰ ਉਲੂ ਖਾਨ

ਵੀ ਉਥੇ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੋਕਲ ਚੰਦ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ। ਫਰੀਦਕੋਟ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂਅ ਮੋਕਲ ਹਰ ਸੀ। ਜੋ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਲਿਆਕਤ ਤੇ ਰਸੂਖ ਆਉਂਦਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਆ ਗਈ। ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਤੇ ਵਰਤਾਓ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੱਕ ਆਉਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ।

? ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਆਰਟ ਕਲਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ।

—ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਲਾ ਜਾਂ ਆਰਟ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਰਸੂਖ ਸੀ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਸੀ। ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਤਕਰੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹਰ ਇਕ ਸ਼ਖ਼ਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਥਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

? ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੇ ਰਾਏਕੋਟ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ, ਉਥੇ ਜੋ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਜਾਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸੀ।

—ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਈਆਂ। ਕੁਝ ਮੈਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ। ਰਾਏਕੋਟ ਵਿੱਚ ਇਕ ਲਾਲਾ ਦੂਨੀ ਚੰਦ ਹੋਏ ਸਨ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜੋ ਰਾਏਕੋਟ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਸੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ 1360 ਪਿੰਡ ਸਨ। ਰਾਣੀ ਭਾਗਭਰੀ ਸਾਡੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਨੀ ਚੰਦ ਹੁਰਾਂ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗੂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਸੀ 1971 ਵਿੱਚ ਛਪੀ। ਉਹ ਕਿਤਾਬ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ। ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਅੱਬਾ ਜੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਲਾਲਾ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਸਦਾਵਰਤੀ ਸਨ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ 1999

ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਮਿਲੇ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇੰਡੀਆ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਥੋਟੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਫਾਦਰ ਰਾਇ ਫਕੀਰਉੱਲਾ ਦਿਸਦੇ ਨੇ। 47 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1999 ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਰਾਏਕੋਟ ਗਿਆ। ਤਲਵੰਡ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਗਿਆ। ਜਿਹਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲੇ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਵਿੱਛੜੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

? ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਸਤੀਵਾਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਐ। ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਉਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਰਹੀ। ਕੀ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਕਿੱਥੇ ਗਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਰਹੀ।

—ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਰਿਆਸਤ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰਾਏਕੋਟ ਵੱਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਉਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸੇਵਕ ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ ਏਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਏਕੋਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੁਕ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਆਉਂਦਾ ਏ, ਉਹ ਰਿਆਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਲਈ ਪੰਜ ਪਿੰਡ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਕਾ ਪਿੰਡਾਂ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੇਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਦੇਖੀ ਜ਼ਰੂਰ ਗਈ। ਰਾਏਕੋਟ,

ਦਾ ਕੋਟਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

? ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖੇ... ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਲਈ, ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ, ਲਗਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਫੰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

—ਮੈਂ ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ ਦਾ ਪੋਤਾ ਸੀ ਰਾਇ ਇਲਿਆਸ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਪਦਰਾਂ ਸੌ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਤੇ ਸੈਨਿਕ ਸਨ। ਕੁਝ ਤੋਪਾਂ ਵੀ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਹਰੀ ਰਾਮ ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ। ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ ਕੋਲ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਰਿਆਸਤ ਸੀ। ਉਸ ਕੋਲ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਸੈਨਿਕ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੁਣਗੇ।

? ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖੇ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਮਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ।

—ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲੇ। ਕਈ ਹਾਈਕੋਟ ਦੀਆਂ ਜਜ਼ਮੇਂਟਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਹ-ਆਹ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾਨ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਂਅ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਨੋਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟਾਹਲੀਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਦੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

? ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਾਬਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਜ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

—ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਾਕੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦੋਂ ਰਾਏਕੋਟ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਰਾਏਕੋਟ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੋ ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਤੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਵਿੱਛੜ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਰਾਏਕੋਟ ਪੁੱਜਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਬੁਰਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਜੁਰਅਤ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਧਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਗੂ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜੇ ਹੋਣਾ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਹ 1705 ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਹਵਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼, ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲੇ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸੋਭਲਦੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਇਕ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ‘ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ’ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ ਪੰਜਾਬ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕੁਝ ਦੇਸਤਾਂ ਨੇ ਰੋਕਿਆ ਵੀ। 1947 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਪਰਵਾਰ ਬਚੇ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ਬਚੇ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਹੋਏ ਸਾਡੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ’ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਹੁਣ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਐ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਅੱਬਾ ਉਦੋਂ 28 ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਫੌਤ ਹੋ ਗਏ। ਮੈਂ ਛੇ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਮੇਰੇ ਜਵਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ। ਕੋਟਲ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ।

? ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੋਰ ਕੀ-ਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

—ਇਕ ਤਾਂ ‘ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ’ ਹੈ। ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ (ਖੜਗ ਭਾਵ ਤਲਵਾਰ) ਸੀ। ਇਕ ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਫਿਲਜ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਸ 'ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਰੱਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ 'ਚ ਉਸ ਉੱਤੇ ਪੋਥੀ ਰੱਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਚੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਏ ਸਨ। ਉਥੇ ਦੋ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਬੀ ਖਾਂ ਤੇ ਗਨੀ ਖਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਦਾ ਪੀਰ ਬਣਾਇਆ। ਉਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਬੜੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਨ। ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਡਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖੀਆਂ ਕਿ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣੇ ਨਾ। ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨਬੀ ਖਾਂ-ਗਨੀ ਖਾਂ ਨੂੰ ਰਾਏਕੋਟ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਸੌਂਪ ਕੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਐ, ਮੈਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਵਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਕੋਲ ਰਿਹਲ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਚੀਆਂ ਸਨ।

? ਉਹ ਤਿੰਨੋਂ... ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀ ਦਾਦੀ ਰਾਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀਆਂ।

—ਤੁਸੀਂ ਵੇਖੋ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖੇ ਤਕਰੀਬਨ 250 ਸਾਲ ਰਾਏਕੋਟ ਰਹਿ ਕੇ ਗਏ ਨੇ। ਜਿਹੜੀ ਤਾਂ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਰਿਹਲ ਸੀ, ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੀ। ਲੱਕੜੀ ਨੂੰ ਘੁਣ ਵਗੀਰਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੋ ‘ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ’ ਸੀ, ਉਹ 1854 ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜ

ਦਿੱਤੀ। ਮੈਨੂੰ 1854 ਦੇ ਸਮੇਂ ਭੀ ਸੀ. ਦੇ ਲਿਖੇ ਲੈਟਰ ਵੀ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵਾਇਸ ਰਾਏ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਆਪ ਕੋਈ ਦੁਰਲੱਭ ਚੀਜ਼-ਵਸਤੂ ਲੈ ਕੇ ਲੈਟਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਆਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਇਸ ਰਾਏ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ... ਫਿਰ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿਖੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਜ਼ਿੱਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇ ਲੈਟਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਆਰਕਾਈਵ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਟਰੇਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ‘ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ’ ਕਿਸੇ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਥੇ ਵੀ ਕਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ।

? ਜੋ ‘ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ’ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕਤਾ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਸਰੋਤ ਜਾਂ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਲਓ।

—ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਮੌਢਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬੜਾ ਡਿਕਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਾ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸ ਹਸਤੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਦੇਣਾ ਏ। ਮੈਂ 24 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਪੂਰੇ ਹੋਏ। 24 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਵਾਰ ਹੱਥ ਲਾਣ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ‘ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ’ ਬਾਰੇ 1993 ਵਿੱਚ ਅਨਾਉਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ, ਕਿਉਂਕਿ 1947 ਵੇਲੇ ਏਧਰੋਂ ਜੋ ਲੋਕ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦਾਦੇ ਜੀ ਹੱਥੋਂ ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਪੋਹ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਦੀਵਾਨ ਸਜਦੇ ਸਨ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟਾਹਲੀਆਣਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸਾਡੀ ਹਵੇਲੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਸਰ ਅਨਾਇਤ ਖਾਨ ਆਨਰੇਰੀ ਮੌਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸਨ। ਤਹਿਸੀਲ ਜਗਰਾਓਂ ਦੇ ਮੌਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੀ ਤੇ ਸਬ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਵੀ ਸਨ। ‘ਟਾਹਲੀਆਣਾ’ ਨਾਂਅ ਤੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ 550 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਹੈ, “ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤਹਿਸੀਲ ਜਗਰਾਉਂ ਵਿੱਚ ਰਾਇਕੋਟ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਾਲ ਵਾਧਵੀ ਕੋਟ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਇੱਕ ਛੱਪੜੀ 'ਤੇ ਠਹਿਰੇ ਅਤੇ ਟਾਹਲੀ ਹੇਠ ਬਿਰਾਜੇ, ਇਸੇ ਥਾਂ ਕੱਲ੍ਹਾ ਰਾਇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਅਰ ਨੂਰ ਮਾਹੀ ਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਭੇਜ ਕੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਮੰਗਵਾਈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦਸ ਵਿੰਘੋ

ਜ਼ ਮੀ ਨ

ਖ਼ ਰੀ ਦੀ ਹੋਈ ਸਾਹ ਹੈ।” ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ 1944 ਤੱਕ ਰਿਹਾ। ਸੰਤਾਲੀ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ‘ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ’ ਕਾਫੀ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਤਕਰੀਬਨ 250 ਸਾਲ ਤਾਂ ‘ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ’ ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਕੋਲ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਦਾਦੀ ਜੀ ਫੌਤ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਸੀ ਕਿ ‘ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ’ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਕਾਰਜ ਮੈਂ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂ। 1993 ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ‘ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ’ ਬਾਰੇ ਅਨਾਉਸ ਕੀਤਾ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, ਸਾਹਿਬ ਹਾਲ, ਲੰਡਨ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਜੋ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤਾਲੀ ਦਾ ਵਾਕਿਆ ਵੇਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਤੱਕ

ਪਵਿੱਤਰ ਗੰਗਾ ਸਾਗਰ ਨਾਲ ਡਰਜੇਦ ਰਾਏ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਖਾਨ ਆਪਣੇ ਵਾਲਿਦ ਰਾਏ ਅਬੀਜ਼ ਉਲੂ ਖਾਨ

ਏਥੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਮ